

WESTERN ROMAN
LASO

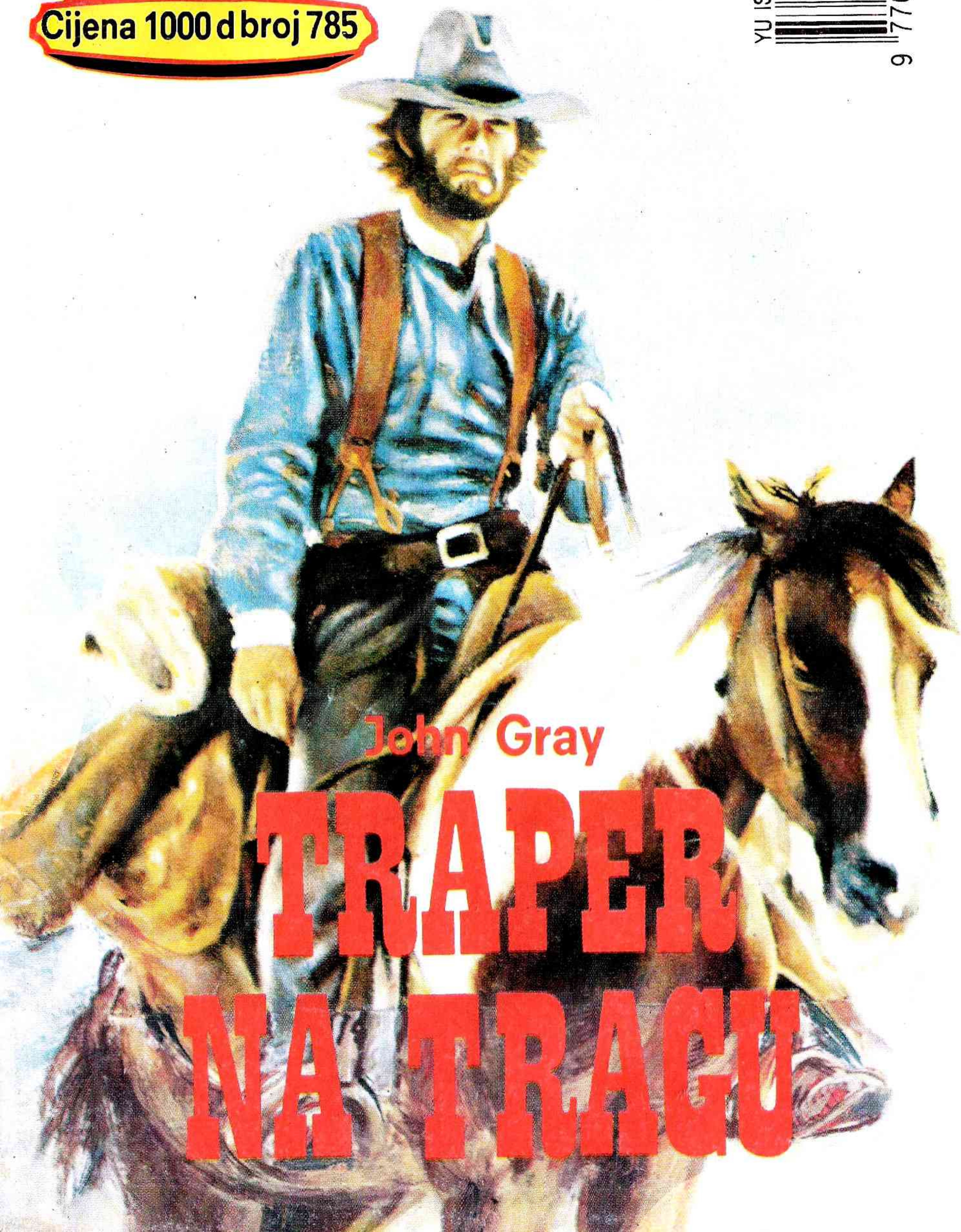

Cijena 1000 d broj 785

YU ISSN 0353-2399

9 770353 239006

John Gray

TRAPER NA TRAGU

John Gray

TRAPER NA TRAGU

**VJESNIKOVA
PRESS
AGENCIJA**

Glavni i odgovorni urednik: Milivoj Pašiček
Izdavač: NISPRO VJESNIK (predsjednik Poslovnog odbora Vjekoslav Koprivnjak)
– OOUR Informativno-revijalna izdanja (direktor Božidar Radman)
Predsjedavajući Savjeta: dr Ivan Krtalić
Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4
Telefoni: 041/526-099, 515-555, 519-555 i 333-333
Telex: 21 121 YU VSK
Kolegij redakcije: Berislav Grabušnik (graf. ur.), Marija Jurela (urednik), Pavle Lugarić (zamjenik gl. i odg. urednika), Milivoj Pašiček, Biserka Pupavac (pomoćnik gl. i odg. urednika) Tisak: NISPRO
»Vjesnik«, OOUR Novinska rotacija i OOUR TM

Urednik: Ana Hrastović
Grafički urednik: Ivica Bartolić

John Gray: Traper na tragu
Naslov originala: Im. Banne des Donnervogels
Copyright: VPA
Recenzija: Tomislav Odlešić
Prijevod: Miroslav Kiš

Laso broj 785 izlazi 28. 10. 1988.
u nakladi od 60.000 primjeraka

Kad je sunce doseglo vrhunac i stalo na nebu poput baklje, Jaki Medvjed, poglavica plemena Vrana, počeo se penjati uz obronak.

Bio je gotovo nag, samo mu je kratka pregača prekrivala bokove. Upravo je, po svetom običaju, postio, pa je imao osjećaj obamrlosti svih čula. Osjećao se čudno lagan, iako je znao kakvi ga veliki naponi očekuju: pošao je, naime, otplesati ritualni ples sunca.

Bubnjevi, koji su pratili poglavičin uspon, umuknuli su kad je Jaki Medvjed stigao na zaravan. Zrak je bio vruć.

Jaki Medvjed je zastao usred ritualnog kruga. Na tlu su ležale izbljedjele kosti dviju bizonskih lubanja. Poglavica se nije na njih osvrtao. Upravio je pogled u sunce i gledao u užarenu loptu golim očima, sve dok mu pred njima nisu zaplesale same crne mrlje.

Opet su se oglasili bubnjevi. Iz redova ratnika istupio je Crveni Oreo. S nožem u šaci, koji se na suncu blistao poput mjeđi, ratnik je prilazio poglavici.

I

Ovaj ga je čekao ukočena pogleda, ni ne trepunuvši. Ostali ratnici divljački su vriskali.

Crveni Oreo podigao je s tla zašiljene kolčiće s kožnatim remenima, o kojima su visjele bizonske lubanje. Provukao je remenje poglavici kroz razrezanu kožu.

Jaki Medvjed još uvijek je gledao u sunce, sve dok gotovo nije oslijepio, a u glavi počeo osjećati užarenu vatru.

Vriska ratnika se pojačala, a bubnjevi su se oglasili svom snagom.

Poglavica je počeo pjevati. Isprva promuklo, a potom sve glasnije. Zaklinjao je bogove sunca da ga liše boli, daju mu snage, ispune ga svojim duhom. A onda je zaplesao — ples sunca.

Plesao je u krugu, snažno udarajući o tlo mišićavim nogama, teturajući, pjevajući. Kožnato remenje se napelo: poglavica je vukao lubanje bizona za sobom.

Jaki Medvjed plesao je u bunilu, ne osjećajući više bol, koja je isprva prijetila da će ga svla-

dati. U glavi su mu se rojile šarene, rasplinite slike. Dok je plesao i plesao, osjećao se kao da lebdi, kao da ga uzdižu neke meke ruke.

Jedva je zamjećivao da mu je, što je više plesao, snaga to više popuštala. Bio je jak. Proživio je već mnogo toga. No već se teško vukao po pjeskovitom tlu, razrovanom njegovim nogama, poprskanom njegovom krvlju.

Zateturao je. Kretnje su mu postale još sporije, trzao se na mahove.

Tada je prvi put pukla poglavičina koža i otpao prvi remen. Jedna bizonska lubanja ostala je ležati u prašini iza poglavice. Među ratnicima su se začuli usklici.

Jaki Medvjed nastavljao je ritualni ples. Pjesma mu je bivala sve tiša, sve isprekidanija, riječi sve nerazumljivije. No poglavičina koža na drugom mjestu, tamo gdje je bio provučen drugi remen s kolčićem, nikako nije pucala. Druga izblijedjela bizonska lubanja vukla se za njim kao da je teška tone i tone. Jaki Medvjed jedva je još podizao noge.

Oko neobičnog plesnog prostora zavladala je napeta tišina. Iz redova ratnika izdvojio se vrač Stari Bik. Bio je od pete do glave premazan zemljanim bojama. U jednoj ruci držao je nekakvu zvečku, a u drugoj lepezu od orlovih pera. Glava mu je, ceremonijalno, također bila ukrašena kapom od ptičjeg perja. Podigao je ruke prema nebu.

Tada je poglavici pukla koža i na drugom mjestu. I druga bi-

zonska lubanja ostala je u prašini. Jaki Medvjed lakše je teturao dalje, iako mu je jako tijelo bilo izmučeno, a njegova visoka spodoba kao da se svijala k zemlji.

Teturao je u bunilu, kao da ne može stati, kao da ga neka nevidljiva snaga tjera da i dalje posrće. Iznenada je, međutim, ipak zastao, zanjihao se i srušio u prašinu.

Zamukla je tutnjava bubnjeva, a začula se ceremonijalna pjesma Starog Bika, plemenskog vrača. Više ratnika pritrčalo je da podigne poglavicu. Mišići su mu bili ukočeni, tvrdi poput daske.

Vrač je poglavici lepezom hladio lice.

Ratnici su odnijeli poglavicu k potoku i položili ga u hladovinu. Koža mu je bila vruća kao da gori. Bio je u groznici. Staklenim očima gledao je u svoje ratnike, ali ih očito nije vidio.

— Jaki Medvjed velik je ratnik! — uzviknuo je vrač. — Ot-plesao je ples sunca i pobijedio zle duhove. Prinio je cijelom plemenu veliku žrtvu.

Nekoliko ratnika nabacalo je nova drva na vatru što se za vrijeme poglavičinog plesa bila gotovo utrnula. Kad se vatra u jesensko poslijepodne rasplamsala, uz nju su zaplesali i zapjevali svi prisutni ratnici.

II

Spazivši pomične sjene u guštari na obali Yellowstonea, znao je da mu prijeti opasnost.

Uvukavši kratko veslo, McNott se obratio svom sinu

koji je sjedio iza njega u laganom brezovom kanuu.

— Sagni se u kanu! — upozorio ga je.

Mlado Stablo ništa nije pitao. Znao je da otac od njega ne bi zahtijevao ništa besmisleno. Mirno je položio veslo na dno kanua, a zatim legao, tako da su mu iznad ruba čamca virile samo oči.

McNott je ostao u napola klečećem položaju, koji mu je omogućavao zaveslaje i lijevo i desno bez osobita napora.

Bio je to muškarac osrednje visine, ali čvrsto građen, širokih ramena. Donju stranu lica potpuno mu je prekrivala gusta zamršena brada. Koža preostalog dijela lica bila je, od boravka na suncu i zraku, gotovo uštavljena. Svijetle oči prekrivale su mu guste obrve, a ispod kape od dabrovine prosipala mu se sve do ramena duga kosa.

Abe McNott bio je po rođenju Škot. Mnogo više, od toga o svom podrijetlu nije znao. Davno je zaboravio kada je napustio brdovitu Škotsku i zamijenio je divljim prerijama američkog Zapada. Ovdje su mu bili poznati svako stablo, svaki grm, svaki kamen. Razaznavao je mrmorenje rijeka i potoka, šapat vjetra. Ispratio je mnoga ljeta i mnoge zime, ukorjenjujući se sve više u tu divlju zemlju, u kojoj se osjećao slobodniji nego igdje drugdje na svijetu.

Uronio je opet u vodu kratko veslo. Struja Yellowstonea bila je prilično jaka. Nije joj smio do

pustiti da odvuče njegov lagani kanu.

Oprezno je privukao bliže k sebi pušku. Sjene su se još kretale, tamo u gustišu. Dobro ih je mogao pratiti očima, izoštre-nim dugogodišnjim životom u divljini, kao što su mu, uostalom, bila izoštre-na i sva ostala čula. Čuo je svaki zvuk, svaki šum, naslućivao opasnosti dovoljno rano da se pripremi za susret s njima.

Sada mu je, znao je, prijetila neposredna opasnost. Znao je da sjene u gustišu nisu ni drveće ni igra svjetla i sjene.

Bio je već zašao u područje indijanskog plemena Vrana, ali je znao da je još prilično daleko od prvih njihovih naselja.

Iznenada je začuo karakterističan šum strijele u zraku. Odmah je legao na dno čamaca, u rub kojeg se, tik iznad njegove glave, doista zabola strijela. Drška opasnog indijanskog oružja, s perom na vrhu, još je treperila, podrhtavala. McNott se nije ni pomakao. Preko čamca je, u taj čas, preletjela slijedeća strijela.

Izvirivši preko ruba čamca, spazio je na obali više polunagih ratnika. Gackali su nervozno plićakom.

Podigavši se iznenada, McNott je s nekoliko snažnih zaveslaja potjerao svoj kanu. Kad su Indijanci odapeli nove strijele, opet je bio na dnu kanua.

— Ratnici plemena Ponija — šapnuo je Mladom Stablu.

— Ali mi smo na području Vrana, oče! — čudio se sin.

— To i jest loš znak, da su Poniji na području Vrana — zaključio je McNott, snažnije priljubivši uz sebe puščani kundak.

Često se borio i na strani Indijanaca i protiv njih. Bilo je plemena kod kojih nisu bili omiljeni ni poštteni dobroćudni ljudi poput njega. Ponije nije volio, jer su bili u starim zavadama i mnogim plemenima s kojima je on gajio vrlo prijateljske odnose. Poniji su, pak, znali za ta njegova prijateljstva, pa su se i prema njemu odnosili kao prema neprijatelju, iako je već i s njima trgovao, a nekoliko ih puta i zastupao u pregovorima. U pleme Ponija bilo je bolje ne pouzdavati se, jer je često surađivalo s bijelim izviđačima, vojskom, čak s nepoštenim trgovcima i banditima, kako bi se domoglo konja, pušaka i alkohola. Poniji su se zbog toga ne jednom borili čak na strani bijelaca protiv drugih indijanskih plemena.

Usprkos svim tim iskustvima s Ponijima, McNott nije htio bezobzirno pucati u ratnike toga plemena. Živeći dugo u divljini, cijenio je svačiji život, pa ni neprijatelje nije olako ubijao, čak ni kada se borio za vlastiti život. Znao je, osim toga, da su Indijanci bili prevrtljivi u svojim stajalištima: danas su ti veliki prijatelji, sutra isto toliki neprijatelji. Smrt je, međutim, uvijek bila konačna činjenica, koja se nije mogla naknadno ispravljati. A za osvetom su Indijanci znali žudjeti godinama.

McNott je ponovno provirio

iz čamca. Na obali su petorica ratnika burno o nečemu raspravljala. Dvojica su se izdvojila te pčela trčati obalom, uporedo s McNottovim kanuom. McNott se upravo htio uspraviti radi novih zaveslaja, kad mu je Mlado Stablo skrenuo pozornost na neki drugi kanu u riječnoj struji. Zacijelo je isplovio ispod drveća iz nekog od rukavaca Yellowstonea. Dva ratnika usmjerila su kanu ukoso prema McNottovom, užurbano veslajući, očito s namjerom da se s njim sudare. Približavali su se, uz pomoć struje, vrlo brzo.

McNott je pričekao da se kanu s dvojicom ratnika nađe između njegova kanua i ratnika na obali: tako se mogao uspraviti i zaveslati, a da oni s obale ne mogu pucati u njega, niti ga gadati stijelama. Kad je napokon zaveslao, shvatio je da su mu ona dvojica u kanuu već uspjela prepriječiti put. Njegov kanu pojurio je izravno na njihov. McNott je želio izbjeći sudar, ali su Indijanci namjerno usmjerili svoj kanu na njegov. Ratnik na prednjem dijelu čamca spretno je kormilario veslom, a onaj na stražnjem odložio je veslo, latio se luka i strijele te s udaljenosti od samo nekoliko metara nišanio u McNotta.

Ratnici na obali već su počeli slavodobitno klicati. McNott je, u nevolji, ipak podigao pušku, pa klečeći u kanuu, zapucao. Kroz oblačić barutnog dima ugledao je kako ratnik na stražnjem dijelu čamca ispušta luk i strijelu, a zatim, raširivši ruke, pada u kanu. Činilo se da će se

toga trenutka indijanski čamac prevrnuti.

Ispustivši pušku u kanu, McNott je pogledao proema sinu: vidio je kako Mlado Stablo spretno i brzo vesla, održavajući čamac u željenom smjeru. McNott je, nagnuvši se, dohvatio prednji kraj indijanskog kanua. Neozlijeđeni ratnik u njemu pokušao je hitrim zaveslajima razdvojiti čamce, ali mu to McNott nije dopuštao. Ranjeni Indijanac bespomoćno je ležao na dnu kanua, a onaj koji se pokušavao osloboditi od McNotta, latio se konačno tomahavka, zavitlao ga oko glave i pokušao baciti na McNotta.

Škot je, međutim, toga časa prevrnuo neprijateljski kanu, a oba Indijanca pala su u rijeku.

Neozlijeđeni Poni odmah je izronio i energično doplivao do bijelčeva čamca. Pokušavajući mu vratiti milo za drago.

Mlado Stablo zamahnuo je veslom i pogodio Indijančevu desnicu. Kad je Indijanac, kriknuvši, podigao desnicu s kanua, McNott mu je zavrnuo ljevicu i opet ga odbacio u vodu.

S obale su doprli do njih bijesni urlici. McNottu se učinilo da otprije poznaje jednoga od ratnika na obali. Nije ih, međutim, mogao dulje promatrati, jer je svu njegovu pozornost odjednom zaokupio vlastiti kanu — počeo se opasno vrtjeti i naginjati u vrtlogu riječne struje. Otac i sin, veslaući iz petnih žila, jeva su održavali čamac u željenom smjeru.

S obale ih je ponovno zasula

kiša strijela.

— Dolje! — doviknuo je McNott sinu, bacivši se i sam u kanu, koji se opet vrtio na jednom mjestu.

McNott je opet pokušao usmjeriti čamac. Rijeka se pjenila kao uzavrela. Kanu je jurio prema skupini stijena što su virile iz vode. Tek su krajnjim naporom izbjegli da ne udare o njih.

Pribravši se od napora da mimoidu stijene, otac i sin shvatili su da ih je kanu, opasno plešući na valovima, odnio izvan domašaja indijanskih strijela — Poni-ji na obali ostali su daleko za njima. Uskoro je kanu prešao i oštriju okuku, iza koje se rijeka primirila. Oko tri kilometra iza te okuke, u mirnoj vodi, McNott je usmjerio kanu k obali. Prije nego što su pristali, pažljivo je, bojeći se novih iznenađenja, promotrio drveće i grmlje na obali.

III

Predvečernje zrake sunca divno su obasjavale Yellowstone, tu žilu-kucavicu cijelog divljeg krajolika. Iz riječne struje veličanstveno su se uzdizale stijene, a na nekim je mjestima gusta šuma sezala sve do riječnih plicaka. Čulo se već glasanje noćnih ptica.

McNott je oštrim sluhom bez osobita napora razaznavao zvukove i šumove divlje prirode.

Vatra, što su je on i Mlado Stablo naložili na obali, gorjela je bez mnogo dima, plamen je bio nizak, jer su granje složili

na indijanski način. Čim je meso za skromnu večeru bilo pečeno, McNott je odmah ugasio vatru.

— Nišmo ništa čuli o nekom pohodu Ponija protiv Vrana — oglasio se Mlado Stablo.

McNottov sin bio je već snažan mladić, građen čvrsto poput oca, s tamnijom puti pokojne majke iz plemena Čejena.

Gledajući sina, McNatt često bi se prisjećao svoje skvo. Umr-la je od boginja što su ih bezobzirni bijelci donijeli među Indijance u svojim zaraženim pokrivačima.

U takvim trenucima, pa i sada, tištila ga je samoća, koju inače već godinama nije osjećao. Odrastao sin podsjećao ga je na njegove vlastite godine, na njegovu starost. Brinuo se za budućnost Mladog Stabla, sina s indijanskim imenom. Pitao se je li dobro odgajao sina, učeći ga traperskom životu, kakvim je već desetljećima živio. Osjećao je da izmiče doba Zapada kojemu je i sam pripadao, da će budućnost Indijanaca biti teška.

Mlado Stablo imao je indijanske majčine krvi. Zbog svoje tamne puti među Indijancima neće imati problema, kakvih bi imao da je živio s bijelcima. Bio je još mlad. Kako li će svijet izgledati kad Mlado Stablo stasa do muževne dobi?

— Vjerojatno je to samo manja skupina ratnika odgovorio je McNott sinu, prenuvši se iz sjetnih misli. — Uvijek ima mladih ratnika koji se odvoje od plemena, tražeći ratničku slavu u manjim sukobima s neprijate-

ljima što ih izazovu na svoju ruku, kako bi dokazali vlastitu hrabrost. Poniji su jači od Vrana. Za ratnike Ponija nije nikakav osobit rizik napasti neko manje selo Vrana ili presresti njihove lovce i oduzeti im ulov. Poniji imaju i mnogo više konja i pušaka nego ostala plemena.

— A kakvih razloga imaju za takve napade? —animalo je mladića.

— Nikakvih, osim starih neprijateljstava između Ponija i plemena sjevernije od njih. Nitko više i ne pamti uzroke tih neprijateljstava. A i sama žeđ za slavom dovoljan je razlog ratnicima, osobito mladima. Ponekad i Vrane napadnu Arapahose ili Čejene, radi otimačine konja. Težak je ovo život, sine, u surovom svijetu. No sada ćemo morati upozoriti Vrane na te Ponije, ako već nije prekasno.

— Misliš li da će nas Poniji progoniti?

— I to je moguće. Onoga sam im ratnika teško ranio, možda i ubio. Potpio sam im kanu. A čini mi se da sam i prepoznao jednoga njihovog ratnika na obali. To bi, dakako, značilo da i oni znaju tko smo mi. Ubuduće ćemo se područjem Ponija morati kretati krajnje oprezno.

— Hoćemo li noćas stražati-ri?

— Hoćemo. Naizmjenično. Premda ne vjerujem da nam prijeti opasnost, sve dok mi ne pođemo za njima.

— Misliš li da ćemo stići do Vrana na njihov ples sunca?

— Ne vidim nikakva razloga zašto ne bismo stigli. Poniji nas

u tome neće spriječiti. Veća je, bojim se, opasnost da Poniji prekinu taj obredni ples.

Žvačući pečeno meso, McNott se opet sjetno zagledao u rijeku koja je svjetlucala u noći. Ni sam nije znao koliko je puta plovio njome svojim kanuom, koliko je puta boravio među plemenima na njenim obalama, koliko je već godina trgovao s njima.

Još dulje trajali su međuplemenski sukobi na obalama Yellowstonea, prerastajući često u surove ratove. A ipak se nešto promijenilo: na preriju je svoju sjenu bacio »bljedoliki«, bijelac! McNott nikako nije mogao razumijeti kako neke indijanske poglavice ne shvaćaju da je taj bijelac pravi neprijatelj svima njima, svim plemenima, da doba njihovih međusobnih malih, iako krvavih sukoba neumitno prolazi, da ih očekuje sudbonosniji sukob.

Mučila ga je pomisao kako međusobne indijanske nesuglasice najviše koriste upravo bijelcima, onima koji su došli da im zauvijek otmu zemlju.

Nikada nije o tim svojim razmišljanjima govorio sinu. Mlado Stablo to još ne bi shvatio. Sve dok sâm ne dođe do takvih pomisli i zaključaka. McNott se nadao da se to neće dogoditi prekasno.

Dani su još bili topli, ali se u noćnom jesenskom zraku već osjećao dašak skorašnje zime. Lišće je već davno poprimilo šarene boje, koje su tako veselile oko, iako su bile najgovještaj smrti. McNott je u to godišnje

doba uvijek osjećao čudan umor, ne od neposrednih napora nego od života, čija je duljina, sa sjetom je shvaćao, bila konačna, određena, ograničena. Još mu je, međutim, trebalo i snage i volje, sve dok Mlado Stablo ne stane na vlastite noge, ne pođe vlastitim stazama. Maloprijašnji bezraložan sukob s Ponijima bio je jedan od znakova što su se gomilali posljednjih godina, učvršćujući McNotta u tužnom uvjerenju da Indijanci ne shvaćaju tko im je stvarni neprijatelj. A to vjerojatno neće ni shvatiti, sve dok ne bude prekasno.

IV

Većina Ponija približavala se selu Vrana pod zaštitom šume i šikare. Istodobno se, rijekom, selu približio jedan njihov kanu i pristao na pješčanu obalu ispred sela.

Iz daljine su se čuli bubnjevi. S brežuljka se dizao dim vatre oko koje su ratnici Vrana plesali nakon obrednog plesa sunca svojega poglavice. Vjetar je donosio u selo odjeke pjesme, njihovih grlenih glasova.

Na rijeci kraj sela igrala su se djeca. Ugledavši nepoznat kanu, potrčala su prema selu prema šatorima, iz kojih je, na njihovu viku, izašlo nekoliko žena i staraca.

Iz kanua su dva Indijanca mahala prema selu. Prema njima je, na obalu rijeke, pošlo desetak žena.

Uto su se iz šume i šikare pojavili ostali ratnici Ponija i stigli sve do sela neprimijećeni, za-

hvaljujući lukavosti dvojice ratnika s rijeke, koji su uspjeli privući pozornost cijelog nebranjenog sela.

Ratničkim bojama premazani Poniji bili su naoružani i puškama, pa su iz njih zapucali po selu.

Među napadačima, Ponijima, bilo je i nekoliko bijelaca, naoružanih i revolverima dugih cijevi. Jedan među njima imao je čak najnoviji model revolvera, dotad gotovo neviđen na Zapadu.

Kad su žene s obale potrčale natrag u selo, napadači su ih dočekali iz zasjede. Po cijelom selu odjekivala je pucnjava. Starci, koji su se napadačima hrabro suprotstavili kopljima i tomahavcima, padali su pokušeni što puščanim što revolverskim mecima.

Ratnici Ponija divljali su selom Vrana, uništavajući kanue, rušeći šatore, pljačkajući. Bijelci su išli od šatora do šatora, uništavajući sve pred sobom, sistematskije nego što su to činili Indijanci.

— Ovdje su krzna i kože! — doviknuo je bijelac s koltom u šaci, zastavši pred jednim šatorom.

Bio je to visok, jak muškarac, širokih ramena, uglata lica. Bez trunke suosjećanja promatrao je nemilosrdno ubijanje oko sebe. Dapače, davao je ljudima upute, zapovijesti. Iz šume je uto izašlo još nekoliko bijelaca, vodeći tovarne mazge, na koje su uskoro brzo i spretno počeli tovariti krzna i kože.

U međuvremenu su i posljed-

nje žene i djeca, što su se uspjeli spasiti u pokolju, nestali u šumi južno od rijeke. U selu su se pojavili plamenovi: nekoliko ratnika Ponija otkrilo je šatore Vrana s prvim zalihama hrane za zimu i zapalilo ih.

Jedna ratnik Ponija istrčao je, slavodobitno vrišteći, iz najvećeg šatora nasred sela. Bio je to visok, mišičav ratnik, koji je crnu kosu u obliku četke neštedimice namazao bizonskim lojem.

Ushićena izraza lica, mahao je dugačkom košuljom od najfinije jelenske kože. Izdaleka se moglo zamijetiti da je koža značaki uštavljena. Umjesto rojti, iz šavova su provirivali pramenovi ljudske kose, očito iz skalpova neprijatelja. Na leđima i prsima košulja je bila ukrašena slikarijama. Ostali dijelovi bili su izvezeni obojenim čekinjama dikobraza, te dodatno ukrašeni stakalcima i kamenčićima. I vezovi su očito, kao i slikarije, nešto simbolizirali.

Bijelac s koltom okrenuo se k Indijancu, privučen njegovom vriskom.

— Velik plijen, Ruffine! — doviknuo mu je Indijanac na lošem engleskom. — Velika pobjeda!

— Vidim — odgovorio je Bogs Ruffin s neobičnim sjajem u očima. — No sada moramo požuriti odavde!

— Nitko nas više ne može pobijediti! — oduševljavao se Indijanac, mašući košuljom. — Zaplijenio sam ratničku košulju plemena Vrana.

— To je velika medicina,* zar ne? — upitao je Ruffin, a da mu se nije pomakao nijedan mišić na licu, jer je dobro znao vrijednost takvih indijanskih kulturnih predmeta. — Ja se — dodao je — ipak više pouzdam u svoj revolver. A sada, napokon, krenimo!

— Najjača medicina! — i dalje se oduševljavao Indijanac. — Jača i od strijela i od metaka!

Ruffin nije nastavio taj razgovor. Izdao je svojim ljudima nekoliko zapovijedi, te su oni pojahali u šumu, vodeći za sobom mazge natovarene opljačkanim krznima i kožama. Iza njih su, konačno, krenuli i Poniji.

Bilo je krajnje vrijeme, jer su se u selo, s obrednog plesa na brežuljku, počeli vraćati prvi ratnici Vrana, privučeni pucnjavom. Vrane su jurnuli uskim stazama uz rijeku, a Poniji su ih dočekali salvom puščanih metaka. Paljbi na zaprepastene Vrane pridružili su se i Ruffinovi bijelci.

Prvi pristigli ratnici Vrana padali su, ubijeni ili ranjeni. Na njih su nalijetali i padali drugi.

Poniji su uzvikivali ratne pokliče. Mašući slavodobitno tomahavcima, pojurili su ususret Vranama. Kad su iznenađeni ratnici Vrana ustuknuli i počeli uzmicati, Poniji su pojurili za njima. Nastala je borba prsa u prsa, sijevali su noževi, muklo udarali tomahavci.

Progoneći Vrane, Poniji su stigli i do obrednog plesnog prostora. Tu je tek nastala

zbrka. Nekoliko golih ratnika Vrana, oblivenih krvlju od ponavljanja naporna poglavičnog plesa, oteturalo je, vukući za sobom bizonske lubanje, do ruba ogoljelog brežuljka.

Ruffinovi bijelci zapucali su u vatru na plesnom prostoru i Vrane oko nje. Padale su nove žrtve.

Stari Bik, plemenski vrač Vrana, zapjevao je neobično jakim grlenim glasom, hrabro stojeći, raširenih ruku, pred neprijateljskim puščanim cijevima.

Poniji su odjednom prekinuli pokolj. Sa strahopoštovanjem su zurili u neprijateljskog vrača. Na oštru zapovijed svojega predvodnika okrenuli su se i pohitali s poprišta neravnopravne borbe. Ruffinovi pljačkaši oklijevajući su pošli za njima. Slijedila ih je obredna pjesma Starog Bika.

U selu se, u međuvremenu, zapalilo još više šatora. žene, koje su se pojavile odnekud iz svojih skrovišta, pokušavale su gasiti požare i spašavati najnužnije potrepštine.

Poniji se nisu osvrтали na puštoš i jad što su ih ostavljali za sobom. Pohitali su u šumu. Napad je, kao čarolijom, prestao isto tako iznenada kao što je bio i započeo.

Sa smradom paljevine u selu Vrana miješao se smrad krvi i znoja, spaljenih koža i namirnica. Čuo se plač djece i žena, od kojih su mnoge naricale na mr-

* medicina — pojam za razne predmete koji su imali kultne i vradžbinske vrijednosti naročito za ratničke uspjehe.

tvima i ranjenima. Čupajući kosu, posipajući se pijeskom i pepelom, žene plemena Vrana započele su obredne posmrtno pjesme.

Selom su, još uvijek ne shvaćajući sav užas poraza, vrludali ratnici, vrativši se s plesa sunca. Jedan od njih, mladi ratnik, probio se kroz oblake dima na sredinu sela, do poglavičina šatora koji je također gorio. Samo je trenutak oklijevao, a onda jurnuo u poglavičin vigvam.

Kada se onima koji su ga bili zamijestili već činilo da neće izaći, da će onesviješten dimom izgorjeti, ratnik je isteturaao iz vatre, kašljući, sa suzama u očima. U posljednji čas jer se šator odmah zatim urušio u požaru.

Ratnik je očajnički kriknuo. Dovikivao je nešto prema rubu sela, odakle je dolazio Stari Bik.

Zamukla je kuknjava žena. Sve se zaprepashteno utišalo. Svi su slušali užasnu istinu koju im je, bauljajući i okružen dimom, dovikivao mladi ratnik: ratnička košulja plemena Vrana bila je nestala. Zaplijenili su je neprijateljski Poniji.

Poslije trenutačnog zaprepashtenja kuknjava u selu Vrana nastavila se, sada još jače.

V

Čestice čađe još su lebdjele nad rijekom kad su McNott i Mlado Stablo pristali svojim kanuom na obalu podno sela Vrana. Izvukavši čamac na obalu, pohitali su prema selu. Izdaleka su vidjeli posljedice požara i shvatili da su stigli prekasno.

Kad su ušli u selo, indijanske

žene uopće se nisu obazirale na njih. Kraj izgorjelih šatora bili su položeni mnogi leševi. Iznenada je McNottu i njegovom sinu put prepriječio neki smrknuti ratnik. Gornji dio tijela bio mu je poprskan blatom i krvlju.

— Izabrao si loš trenutak za svoj posjet, lovče na dabrove! — strogo se obratio McNottu.

— Poniji su, dakle, već bili tu — ustanovio je traper.

— Otkuda to znaš? — sumnjičavo je upitao namrgođeni Crveni Oraz.

— I nas su napali na rijeci — odgovorio je McNott — ali smo mi umaknuli.

— Mi, kako vidiš, nismo — pokazao je rukom uokolo Crveni Oraz. — Izvodili smo ples sunca i vrlo smo zabrinuti, jer je ples prekinut, a duhovi su uznemireni upravo u trenutku kad smo im prinosili žrtve. Morali smo bolje pripaziti. Stari Bik kaže da će pleme zbog ovoga biti proketo, da će nas stići teška kazna.

— Zar već niste dovoljno kažnjeni? — promrmeljao je sebi u bradu traper. — Zacijelo ih je bilo mnogo — ustanovio je, pogledavši ponovno žrtve napada i pustoš oko sebe.

— Nije ih bilo mnogo — odgovorio je Crveni Oraz. — Imali su, međutim, puške, a bilo je s njima i bijelaca. Poniji su — prezrivo se osmjehnuo — smrdljivi, šugavi psi, koji bi bljedolikima sve izdali!

— Zašto su vas napali?

— Ukrali su nam sva krzna i sve kože. A uništili su nam i sve

zalihe hrane za zimu. Najgore je, međutim, to što su odnijeli i ratničku košulju Jakog Medvjeda, svetinju našeg plemena.

— Zar svetu ratničku košulju? — zaprepastio se i McNott.
— Gdje je Jaki Medvjed?

Umjesto odgovora, Crveni se Orao okrenuo i poveo McNotta i Mlado Stablo k južnoj ivici šume, gdje je, s pomoću koža i pokrivača, već bilo uređeno privremeno stanište. U na brzinu podignutom vigvanu, u koji ih je Crveni Orao uveo, ležao je, još uvijek iscrpljen od plesa sunca, poglavica Vrana.

McNott nije vidio Jakog Medvjeda već godinu dana. Zaprepastio se, ugledavši mu upale obraze i zategnutu kožu na jagodičnim kostima. Zaprepaštenje je bilo još veće kad je ugledao i izranjena poglavičina prsa.

Jaki Medvjed pozdravio je traperu slabom kretnjom ruke.

— Pozdravljam te, lovče na dabrove! — rekao je. — Žao mi je što nas zatičeš ovako sramotno poražene.

— Nema razloga da se veliki ratnik srami — odvratio je traper, čučnuvši kraj poglavičina ležaja. — Plesao si ples sunca, otrpio velike boli i prinio veliku žrtvu. Čovjek koji je otplesao ples ne mora se stidjeti.

— Dok sam plesao, imao sam zloslutno priviđenje — počeo je pričati Jaki Medvjed. — S neba se sjurilo, spuštenih velikih glava, silno krdo bizona. Smrskali su se, popadavši u preriju. Nisam imao vremena da to ispričam plemenu. Ratnici Ponija bili su brži.

— Ratnik koji pleše ples sunca ne može se boriti — i dalje je poglavicu smirivao McNott.

— Nisi mogao ništa spriječiti. Poniji su očito čekali baš tu prigodu. Znali su da će u selu zateći samo starce, žene i djecu.

— Odnijeli su moju ratničku košulju! — jadao se Jaki Medvjed. — Znači da je nisam bio dostojan nositi.

— U plemenu nije bilo dostojnijeg od tebe!

— Ali mi je ukradena! — nije se dao utješiti Jaki Medvjed. — Donio sam plemenu veliku nesreću!

— Iscrpljen si i tužan — odvratio je traper. — Sve ovo muti tvoje misli. Kad se odmoriš i rane ti zacijele, opet ćeš biti zdrav i jak, pa ćeš shvatiti da za sve ovo nisi nimalo kriv.

— Veseli me jedino tvoj dolazak, prijatelju — htio je zaključiti ovaj razgovor s McNettom Jaki Medvjed, pa se osmjehnuo Mladom Stablu. — Sin ti je porastao otkad ga nisam vidio — dodao je.

— Postaje muškarac — ponosno je rekao traper. — Vrijeme teče. Ne možemo ga zadržati. Prije nego što shvatimo što se događa, postajemo starci. Stoga i moramo shvatiti da ništa ne dobivamo samo predbacivanjem i samooptužbama. Vrijeme briše sve, pa i nas.

— Ali ta ratnička košulja naša je najveća i najjača plemenska medicina!

— Dobit ćete vi nju natrag — odgovorio je McNott, nastojeći da mu glas bude što uvjerljiviji.

Jaki Medvjed zatvorio je oči. Razgovor je bio završen.

McNott, Mlado Stablo i Crveni Oreo napustili su viggam.

— Stari Bik kaže — nastavio je Crveni Oreo, kad su izašli — da moramo poći u ratni pohod protiv Ponija.

— Protiv Ponija? — tužno je McNott potresao glavom. — Osvrnite se uokolo. Koliko vas je još ostalo? Morate se brinuti da preživite zimu. I sami znate da su Poniji mnogo brojniji od vas. A imaju i puške i dobre konje. Kad ushtjednu, mogu vas uništiti.

— Ali Stari Bik kaže da moramo povesti rat protiv Ponija, jer će inače prokletstvo duhova biti još gore. Ne smijemo prepustiti Ponijima svetu ratničku košulju.

— Krenete li u rat protiv Ponija, ostavit ćete svoje kosti na njihovoj zemlji, a vaše će žene i djeca ovdje pomrijeti od gladi.

— Pa što da radimo? — bespomoćno se zapitao Crveni Oreo. — Ležimo poraženi u prašini. Bogovi su nas teško kaznili. Možda je bolje krenuti hrabro u propast nego sramotno dalje živjeti.

— Samo živ čovjek može zaboraviti, a možda i osvetiti nanesenu mu sramotu, Crveni Ore! Mrtvi moraju tu sramotu ponijeti sa sobom u vječna lovišta i tamo je vječno trpjeti.

— Pametan si, lovče na dabrove! — uhvatio je McNotta za ruku Crveni Oreo. — Veseli me što si tu. Budi naš gost kao nekad, u sretnija vremena, pomogni nam svojim savjetom.

— Ja sam samo gost — odgovorio je traper. — I ja i moj sin uvijek se radujemo gostoprim-

stvu u vašim šatorima. Nemam pravo dijeliti vam savjete, no brine me pomisao da biste mogli doživjeti još goru nesreću.

Gledao je za Crvenim Orlom, kad je ovaj otišao prema rijeci. Nesreća Vrana sve ga se više doimala.

— Zašto to Poniji čine, oče? — začuo je glas Mladog Stabla.

— Ne čine to samo Poniji — odgovorio je. — Čine to isprazna želja za lažnom slavom i pohlepa, koje su Indijancima u ovu zemlju donijeli i prenijeli bijelci. Poniji su bili najpodatljiviji, pa se sada zajedno s bijelcima bore protiv drugih indijanskih plemena. Ne možemo znati što su bijelci, koji su tu s njima haračili, obećali Ponijima kao nagradu za razaranje ovog sela.

Traper je položio sinu ruku na rame.

— Zao je ovaj svijet, sine — rekao je. — A svatko od nas morao bi nastojati da ne postane još gori.

— Mrzim Ponije! — protisnuo je kroz zube mladić.

— Mržnja je zao prijatelj i još gori savjetnik, sine — mirno ga je poučio traper. — Mržnja oduzima razbor i uništava onoga tko je se ne uzmogne osloboditi. Čovjek se katkada mora boriti, da bi preživio. Mora ponekad ubijati, da ne bi bio ubijen, no — protivnike ne valja mrziti!

Otac i sin pošli su za Crvenim Orlom, prema rijeci.

VI

Vrač Stari Bik upleo je u kosu repove dabrova. Na ruke i noge stavio je kojekakve ukrašene

vrpce i remenje, a lice je oslikao crvenim i žutim crtama. Djelovao je kao kakav duh iz podzemlja. Iz njega je strujala prijetnja, od koje se naježio čak iskusni McNott.

Traper je sjedio na samom vanjskom rubu kruga ratnika Vrana, koji su se okupili na vijećanje. Stari Bik bio je dakako, u središtu kruga.

— Čuo sam udar krila gromovske ptice i vidio tamne sjene! — povikao je odjednom vrač, privukavši pozornost svih ratnika. — Na nama je kletva! Potonut ćemo u bijedi i sramoti, ne osvetimo li se odmah Ponijima!

— Poniji su jači od nas! — doviknuo mu je Crveni Orao.

— Budemo li hrabri — odvratio je vrač — duhovi će biti uz nas i pomoći nam da Ponije pobijedimo. Jaki su samo oni na čijoj su strani bogovi.

— Onda smo još slabiji nego prije! — doviknuo je neki drugi ratnik. — Poniji su nam oteli našu najjaču medicinu. Što nam je još preostalo?

— Krađa naše svete ratničke košulje donijet će Ponijima nesreću. Za nas je ona bila jaka medicina za njih će značiti prokletstvo. Ali će naše prokletstvo biti još veće ne vratimo li odmah tu košulju u naše šatore!

— odgovorio je stari vrač.

— Znam da nemam prava sudjelovati u vašem vijećanju — javio se, ustavši i čvrsto pogledavši vrača, McNott. — No svi vi poznajete me kao prijatelja. Dopustite mi zato samo nekoliko riječi.

Stari Bik opasno je sijevnuo očima.

— Dopustite lovcu na dabrove da govori! — povikao je Crveni Orao.

— Nitko nije prosvjedovao.

— Poniji su vam oduvijek neprijatelji — nastavio je traper. — No posljednjih godina napadaju i pljačkaju vaša sela uglavnom na nagovor bijelaca. Tako je bilo i sada. Razmislite što to znači: bijeli ljudi huškaju indijanska plemena jedna na druge. Tko od toga ima najviše koristi? Ponije ne možete pobijediti. Imaju više ratnika, više konja, više pušaka. Uništiti će vas, makar vam pomagali svi duhovi, jer i oni imaju svoju medicinu koja ih štiti. Izgubili ste košulju Jakog Medvjeda. Ako ste pobjeđivali s njom, kako očekujete da budete nepobjedivi bez nje?

— Šuti, lovče na dabrove! — zagrmio je Stari Bik. — Ti si bijelac kao i oni što su nas napali zajedno s Ponijima. Poput tebe mogu rasuđivati samo slabi i plašljivi. Mi, Vrane, mi smo, međutim, jaki i hrabri. A ako ne vratimo tu našu medicinu, predstoji nam dug i taman put.

— Bit će on još tamniji poduzmete li bezuman pohod protiv Ponija — mirno je odgovorio McNott. — Pokušavala su to i druga plemena. Naravno, bezuspješno. Pomislite na svoje obitelji. Pomislite na to kome će najviše koristiti povedete li rat protiv Ponija: koristit će to bijelim trgovcima koji vas žele uništiti. Samo bi zlorado promatrali kako se dva indijanska ple-

mena međusobno sama uništavaju.

— Govori zlim jezikom bljedolikih! — dovuknuo je Vrač svojim sùplemenicima, mahnuvši rukòm prema traperu. — Kako on može shvatiti što nama znači sveta ratnička košulja? Kako da živimo bez te svestinje? Ne možemo dalje živjeti ako ne možemo obraniti ono što su nam povjerili bogovi. Bogovi će nam se strašno osvetiti! A njegova riječ — pokazao je rukom na McNotta — znači još veću nesreću!

— Riječi lovca na dabrove riječi su našega prijatelja! — začuo se slab, ali čvrst glas.

Okrenuvši glavu, McNott je iza sebe spazio poglavicu Vrana. Još uvijek iscrpljen, izgledao je oronuo, ali je njegov ogoljeli gornji dio tijela, izranjen od obrednog plesa sunca, ulijevao strahopoštovanje, divljenje. Zacijelo je skupio svu snagu, kako od slabosti ne bi teturao, nego se držao uspravno, ponosno.

— McNottovi su savjeti uvijek bili pametni — nastavio je Jaki Medvjed. — Već godinama putuje zemljom crvenog čovjeka i boravio je u mnogim šatorima. A nikada nije rekao ništa neistinito ili zlonamjerno. Dosada smo se u njega uvijek mogli pouzdati. Zato ga i sada moramo barem saslušati, kad nas želi posavjetovati. Poglavica je govorio s najvećim naporom, ali i s uvjerenjem.

— Uzbudeni smo — nastavio je — a u uzbuđenju se najčešće donose krive odluke. Uskoro će ovaj kraj okovati zima. McNott

je i inače u pravu kad kaže da smo slabiji od Ponija, a zaratimo li protiv njih još i zimi, svakako ćemo podleći.

— Tebi je strah okovao srce!

— dobacio je poglavici vrač.

— Nitko me ne smije nazvati plašljivcem! — energično je uzvratio Jaki Medvjed, raširivši ruke. — Pogledajte samo ove rane na mojim prsima!

— Bila ti je povjerena sveta košulja! — doviknuo mu je vrač, izbjegavajući, međutim, poglavičin pogled. — Oteta ti je. Krivnja za našu nesreću...

— Tu krivnju snose Poniji i njihovi bijeli saveznici — prekinuo ga je McNott. — Slušajte me, prijatelji! Već je dovoljno zlo što su crveni ljudi u međusobnim, međuplemenskim neprijateljstvima. Zavadite li se još i u vašem malom plemenu, to će značiti da vas prokletstvo o kojem govori Stari Bik već sustiže. No to prokletstvo neće vam donijeti duhovi — ono leži ili ne leži u vašim srcima!

— Dovoljno si govorio, bljedoliki! — opet je zagrmio vrač.

— Nisam još završio — mirno je odvratio traper, pogledavši poglavicu. — Ja ću vam vratiti vašu svetu radničku košulju. Poniji vjerojatno pretpostavljaju da ćete ih lakomisleno slijediti, uputiti za njima skupinu ratnika. Ne očekuju da bi ih mogao slijediti pojedinac. Vjerujem da imam baš zbog toga, više izgleda da sâm vratim tu košulju. Ne vratim li se, još uvijek ćete moći poći u ratni pohod. No dopustite da to najprije sâm pokušam. A vi radije podi-

te u lov i spremajte zalihe hrane za zimu. Poći ću tragovima Ponija na jug. Uspijem li im oduzeti košulju, vratit ću se s njom ovamo najkasnije kad snijeg bude počinjao kopniti.

— Taj pothvat nije stvar bljedolikog! — bijesno je prosvjedovao Stari Bik.

— Imaš pravo, vraću — odvratio mu je McNott — taj pothvat je stvar vašega prijatelja!

— McNottova ponuda samo dokazuje da nam je uvijek bio i da nam je i sada prijatelj — ponovo se javio Jaki Medvjed.

— On nam, međutim, nudi preveliku svoju žrtvu, koju mi ne možemo prihvatiti.

— Nije to nikakva žrtva s moje strane — objašnjavao je traper. — Ako se Vrane i Poniji ozbiljno zarate, to će pogoditi i mene. Bijelci koji Ponije huškaju na vas, meni su također neprijatelji. Ne želim da oni i dalje hvataju crvene ljude u svoje zamke.

— Prijedlog lovca na dabrove sasvim je dobar — pridružio se McNottu i poglavici Crveni Orao. — Moramo mu biti zahvalni. Daje nam vremena da prikupimo snage, kako bismo se zaista mogli boriti kada to budemo morali.

— Poći ću, dakle — požurio je McNott prije nego što je poglavica dospio ponovno pokušati otkloniti ono što je smatrao traperovom prevelikom žrtvom. — Poći ću zato što sam brat i Jakom Medvjedu i svima vama. Moj sin i ja polazimo na taj put već danas.

— Pa, kad već moje riječi lete u vjetar... — slegnuo je vrač ramenima, prividno se pomirivši — ponavljam vam da će nas snaći veliko zlo.

Okrenuvši se, Stari je Bik izašao iz kruga ratnika.

— Kad se vratimo — obratio se McNott poglavici, pružajući mu ruku — opet ćeš biti jak i nepobjediv.

— Tebi će trebati više snage nego meni, lovče na dabrove — zabrinuto mu je uzvratio poglavica.

McNott je šutke pošao s Mladim Stablom prema rijeci. Nije htio čekati nove prigovore protiv svog pothvata. Zajedno sa sinom porinuo je kanu u Yellowstone.

XII

Iz borovih šuma s Bull Mountainsa vjetar je nosio mirise kasne jeseni: truloga lišća, uvenu-
le trave i masne zemlje. Bio je u tim mirisima i dašak skorašnje zime, koji je opominjao da sunce još svijetli, ali da više dovoljno ne grije.

Bogs Ruffin pogledao je kroz dim logorske vatre prema Bijelom Teletu, poglavici Ponija. Posljednjih dana poglavica, Ruffinov stari znanac, postajao je sve samouvjereniji.

— Dobit ćete svako četvrto krzno i svaku četvrtu kožu — predložio mu je Ruffin.

— Svako drugo. Polovicu plijena — mirno je uzvratio poglavica.

— To bi bilo previše — nacerio se Ruffin. — Zar si poludio?

– Mi smo vas odveli do sela Vrana.

– Pronašli bismo ga i sami!

– Ali nisi imao dovoljno svojih ljudi da sam napadneš – potegao je novi dokaz poglavica Ponija.

– Lako bih pronašao još ljudi! – uzvratio je bijelac.

– Zašto si onda zvao nas?

– Zato što sam ti prijatelj, te sam htio da i vi dobijete dio plijena.

Bijelo Tele počeo se srditi.

– Poniji ne trebaju ničije poklone! – ljutito je odgovorio. – Oni sami osvajaju plijen koji žele. Ne trebaju ničiju pomoć. Zato što nam pripada uništili smo selo Vrana. Nemoj nas pokušati prevariti, Ruffine!

– Ovo posljednje nisi smio reći! – opomenuo ga je Ruffin.

– Ja sam Bijelo Tele, poglavica Ponija, govorim kada mi se i što mi se sviđa!

Krajičkom oka Ruffin je zamijetio kako ratnici Ponija oko vatre primiču bliže k sebi lukove i strijele. Neki su stiskali i puške. Ruffin je imao uza se četvoricu bijelaca, a uz Bijelo Tele bila su dvanaestorica ratnika.

– Poginulo je nekoliko mojih ratnika – nastavio je raspravu poglavica – a ti, Ruffine, nisi izgubio nijednog svog čovjeka. Moji su ljudi učinili više, te zahtijevamo svoj dio plijena.

– Želiš valjda i ubuduće poslovati i trgovati sa mnom? – hinjeno prijateljski se osmijehnuo Ruffin. – Znaš da su moje mogućnosti velike. Nabavio sam ti već mnoge stvari koje ti ne bi nabavio nijedan drugi bi-

jelac. Ne želiš se, valjda, posvađati sa mnom?

– Ako ovo pravedno podijelimo, ostajemo prijatelji. Ako ne, onda smo neprijatelji – kratko je odgovorio poglavica.

Izdržavši ozbiljan pogled Bijelo Teleta, Ruffin se ugrizao za donju usnu. Poglavica je imao uza se više ljudi. Bio je trenutačno premoćan i igrao je na tu kartu, iako je zacijelo bio svjestan toga da se Ruffin može vratiti s više ljudi. Ruffin se pitao što je to odjednom ušlo u toga crvenokošca, s kojim je prije uvijek lako trgovao pod svojim uvjetima.

– Kad slijedeći put dođem, povest ću sa sobom trideset ili čak četrdeset ljudi – rekao je.

– Zar me to želiš zastrašiti, Ruffine? – narugao mu se poglavica. – Uvijek ćeš trebati pomoć Ponija, naravno, ako nećeš da te, dok budeš lutao šumama, napadnu Vrane, Čejeni, Siuksi ili Arapahosi.

– Smatraš, dakle, da imam razloga da ih se ne bojim?

– Ovo je zemlja crvenog čovjeka. A ti si bljedoliki.

– Poznajemo se već tri ljeta – i dalje je okolišao Ruffin. – Jesam li se ikada loše ponio prema vama?

– Da jesi, ne bi više bio živ.

– Što je to s tobom, Bijelo Tele? Zašto mi pokušavaš prijetiti?

– Pokušavaš i ti meni! – govorio je Bijelo Tele mirno, nimalo ne podižući glas. – Na svojoj sam zemlji – nastavio je. – Ovdje sam ja gospodar. Kad

nešto zahtijevam, moraš mi dati.

— E, vidiš, tu griješiš! To što ste vi učinili Vranama, mogu vojnici iz Fort Smitha lako učiniti vama, samo što bi oni to učinili i brže i temeljitije.

— Zar zaista vjeruješ u to, Ruffine?

— Ne da vjerujem, nego znam!

— Imam jaku medicinu koja nas štiti — pohvalio se poglavica Ponija.

— Topovi iz Fort Smitha još su jači, vjeruj mi na riječi! — rekao je Ruffin, pa se nagnuo prema Bijelom Teletu, zavjerenički skupivši obrve. — Ti znaš kako razorno djeluju topovi, zar ne? Bio si već u Fort Smithu! A sada prestani s glupostima! Sklopili smo pogodbu i sada ćemo je izvršiti, i to bez uzajamnih prijetnji. A znaš li zašto? Zato što ću za nekoliko tjedana ponovo doći ovamo i predložiti ti nove, obostrano korisne poslove.

— Dobivamo polovicu svih krzna — opet je zahtijevao poglavica.

— Popustit ću ti malo. Dat ću ti od svakih pet krzna dva, dakle dvije petine i krzna i koža. Bit će to za tebe prokleta dobar posao!

Poglavica Ponija oklijevao je samo časak.

— Dobr posao za tebe, Ruffine! Ali — osmjehnuo se — nije tako loš ni za nas!

— Sporazumni smo, dakle? — upitao je bijelac.

— Jesmo, Ruffine — potvrdio je Indijanac.

— Dobro. A uz to ćeš mi, zbog dobrog posla, dati i košulju što si je iznio iz onog najvećeg šatora — iznenada je tražio Ruffin.

— Smatraj posao propalim, Ruffine! — energično je odbio poglavica, a lice mu se odjednom opasno smrknulo.

— Ne sasvim — nastavljao je Ruffin. — Zar ne razgovaramo o podjeli plijena? A tu, valjda, spada sve što smo donijeli iz sela Vrana. Dakle, Bijelo Tele, želim tu košulju! — To je moj osobni plijen! Ja sam je iznio iz šatora Jakog Medvjeda.

— Jakog Medvjeda, kažeš? Zar samog poglavice Vrana? Otkud znaš da je to bio njegov šator?

Ruffinu se naboralo čelo. A onda su se bore razišle: znak razumijevanja.

— Ah — rekao je — pa to je u vezi s košuljom: mogla je pripadati samo poglavici, zar ne? Bijelo Tele je šutio.

— Kakva je to košulja? Po čemu je tako izuzetna? — sve je više zanimalo Ruffina.

— Ništa izuzetno za bijelce — mrzovoljno je promrmeljao poglavica Ponija. — To je velika medicina.

— Zacijelo ona na koju si mislio kad si maloprije tvrdio da su Poniji sada jači i od topova iz Fort Smitha?

— To ti nikada nećeš shvatiti, Ruffine!

— Oh, dovoljno sam dugo u zemlji Indijanaca da poznajem sve vaše bogove i duhove! — razmetao se Ruffin. — Znam ja što znači domoći se ovakve ve-

like medicine. Dakle, dobro, Bijelo Tele: uz plijen koji smo već utnačili da dobivaš, dat ću ti za tu košulju još deset dobrih koža!

— Košulja nije na prodaju! — odgovorio je poglavica. — Ja sam je zaplijenio. Pripada meni i neće je dobiti nitko drugi!

— Zar ćemo se opet početi svađati?

— Ubit ću svakog tko posegne za tom ratničkom košuljom! — odjednom je energično zaprijetio poglavica Ponija.

— Ah, tako! — shvatio je Ruffin. — Ratnička košulja Jakog Medvjeda. Čuo sam već o njoj: to je velika ratna medicina plemena Vrana.

Ispružio je odjednom kažiprst prema Bijelom Teletu.

— Dat ću ti dvadeset koža! Amo, napokon, s tom košuljom

Bijelo Tele je oštro uzviknuo. Svi njegovi ratnici odjednom su bili na nogama, iako je poglavica i dalje mirno sjedio. Poniji su podigli puške i lukove te ih uperili u bijelce.

— Ovaj misli ozbiljno, boso! — zabrinuto se javio jedan od Ruffinovih ljudi. — prestani već jednom, s tom predstavom oko izvezenog i oslikanog komadića kože!

— Nemaš ti pojma o čemu je riječ! — odgovorio je Ruffin, ne skidajući pogled s bijelog Telea, a onda odjednom ustao — Dobro — rekao je — podijelit ćemo, dakle, krzna i kože, a zatim mi odlazimo.

— Tako je Ruffine — suglasio se poglavica.

Govorio je mirno, nimalo ne

likujući što je pobijedio u tom cjenkanju.

— Nestanimo, konačno, odavde! — javio se još jedan od četvorice Ruffinovih ljudi. — Bježimo, dok se ovi crveni lupeži opet ne predomisle!

Ruffin nije odgovorio. Poveo je ljude k tovarnim mazgama te dao skinuti krzna i kože i podijeliti plijen u dogovorenom omjeru. Ratnici ponija pažljivo su pratili podjelu i slagali svoj dio plijena na posebne hrpe.

— Dakle, poglavico — prišao je Ruffin Bijelom Teletu — ima — svoj plijen i sada se rastajemo.

— Vraćate li se ovamo prije nego što padne snijeg?

— Ne znam — hinjeno i oklijevajući odgovorio je Ruffin. — Možda ću potražiti neko drugo pleme, s kojim ću moći bolje trgovati.

— Kako god želiš, Ruffine — ravnodušno je slegnuo ramenima poglavica Ponija.

Ruffin se pitao je li poglavica doista tako ravnodušan kako se vladao. Nije bio siguran. Činjenica je bila da je posjedovanje ratničke košulje Vrana poglavici Ponija ulijevalo izuzetno samopozudanje.

Šutke se okrenuvši, Ruffin se vratio k svojim ljudima koji su u međuvremenu vratili na tovarne mazge tri petine plijena. Vinuo se u sedlo i potjerao konja na čelo svoje male bande. Pojahali su prema istoku.

— Valjalo bi požuriti — predložio je jedan od ljudi, dojahavši k njemu na čelo kolone. — Crvenokošci će nas, vjerojatno, sli-

jediti, te nam na pogodnom mjestu pokušati oteti krzna i kože.

— Bijelo Tele se neće to usuditi — smatrao je Ruffin.

Zurio je preda se, gotovo ne pazeći na put kroz šumu, koji ih je trebao odvesti u otvorenu preriju.

— Uopće mu ne vjerujem! — ustrajao je čovjek.

Zna on dokle smije ići — smatrao je, međutim, Ruffin.

— Nego, Bogse — promijenio je predmet razgovora Ruffinov sugovornik — razmišljaš li ti još o onoj košulji?

— Naravno! — živnuo je Ruffin. — Znaš li ti uopće koliko ta stvar vrijedi? I to ne samo za crvenokošce, iako je za njih od životne važnosti. Zapravo bi nas američka vojska morala odlikovati što smo pomogli da se Vranama otme ta košulja. A znam i desetak ljudi u St. Louisu koji bi za nju dali dvije tisuće dolara, čak više.

— Šteta što tu košulju u selu Vrana nismo mi ugrabili! — umiješao se u razgovor još jedan Ruffinov čovjek. No sada je zaboravi, Bogse. Imaju je Poniji, a meni je moja glava uistinu mnogo draža od te stvarčice.

— Riječ je o još nečemu — zamišljeno je primijetio vođa bande. — Činjenica je da Bijelo Tele postaje nekako previše ohol. Nikako se ne mogu pomiriti s time da mi uvjete trgovine nameće taj crvenokožac. Ako se ovo o mojem današnjem popuštanju pročuje, gotovo je s našom trgovinom! Morat ćemo im pokazati da smo jači. Poniji su,

inače, prilično bistri, razboriti. Sada im je udarilo u glavu to što posjeduju tu vražju košulju. Valja je što prije oduzeti. Inače bi još mogli doći na pomisao da ni nas više ne trebaju.

— Kaži onda vojsci da Bijelom Teletu udijeli poštenu pouku!

— Ne želim crvenokošce istrijebiti. Želim im samo pokazati da su se vremena promijenila, te da više nisu gospodari oni, nego mi.

Poslije tih riječi Ruffin je opet utonuo u šutnju, ne obazirući se više na nova pitanja svojih ljudi.

VIII

Yellowstone Baker potjerao je svoju zapregu mazgi iz otvorene prerije u brežuljkasti šumovit kraj. Pritom su o stranice njegovih kola još jače počeli udarati tiganji, lonci i drugi predmeti, obješeni s unutrašnje i s vanjske strane kola. Taj štropot pratio je Bakera gdje god se pojavljivao, dapače navještao je njegov dolazak već izdaleka. Ali Baker nije imao ništa protiv toga: nije imao što tajiti, a znao je da ga taj štropot čak štiti pred Indijancima s kojima je trgovao. Svi su ga poznavali i shvaćali da onaj tko se tako otvoreno izdaleka najavljuje ne može dolaziti sa zlim namjerama.

Baker je bio mršav čovjek, srednje visine, imao je do rame na dugu kosu i bradu koja mu je sezala do prsa. Indijanska košulja od jelenske kože lepršala je na njegovom mršavom tijelu. U očima mu je nepresano svje-

tlucao sjaj koji je odavao dobroćudnost i vedrinu, a svaka kretanja toga čovjeka odavala je snagu dostojnu mnogo jačih muškaraca.

Hrapavim glasom pjevao je, vozeći se šumom, neku staru irsku pjesmu. Umuknuo je kad su se pred njim pojavila dva Indijanca. Bili su to Poniji. Domahnuo im je lijevom rukom na pozdrav, no oni su ga samo nijemo promatrali. Usporio je mazge, znajući da je već blizu sela Ponija – bio je već osjetio i miris dima i jak miris bizonskog loja, na kojem su indijanske žene pripremale hranu ispred svojih šatora.

Uskoro je kroz drveće na rubu šume ugledao i šatore. Baker je potjerao mazge na čistinu između šatora i tamo zaustavio svoju pokretnu prodavaonicu. Tu ga je već znatiželjno očekivala gomila žena, mnoge s djecom koja su počela trčati oko kola. Nekoliko žena odmah je posegnulo za bakrenim loncima. Baker im je, smješkajući se, pripremio bičem. Inače je vrlo dobro govorio narječjem Ponija i već se dovikivao s nekoliko ratnika koji su ga pozdravljali. Kad se oko kola skupilo gotovo pola sela, Yellowstone Baker posegnuo je u tajno spremište ispod svojega sjedala, ono koje je služilo za svojevrsnu reklamu, te ratnicima dobacio nekoliko paketića duhana, a ženama i djeci bombona. Prije nego što će započeti trgovinu, zaputio se u poglavičin šator.

Poglavica Bijelo Tele dočekao ga je na ulazu svojega vigvama.

Držao se dostojanstveno i hinio nezainteresiranost, iako je iskusi Baker znao da je i poglavica znatiželjan i zainteresiran za njegovu robu barem koliko i njegovi ratnici.

– Nisi bio kod nas cijelo dugo ljeto – pozdravio ga je poglavica kao da mu predbacuje.

– Ovo ljeto nije bilo dulje od ostalih – odgovorio je Baker.

– Bit će, međutim, da nam se, kako starimo, dani čine još duljima.

– Naprotiv – smatrao je poglavica – što smo stariji, to nam vrijeme brže leti. Dodi da popušimo lulu mira.

Bijelo Tele pozvao je trgovca u svoj vigvam. Sagnuvši se, Baker je ušao i sjeo odmah kraj ulaza, a poglavica se smjestio nasuprot njemu na mekanu ležaju. Mlada žena, koju su zatekli u šatoru, napunila im je lule i uskoro je ugodan duhanski dim ispunio šator.

Baker je dobro poznavao Indijance. Trgovao je već više od petnaest godina s različitim plemenima, poznavao većinu poglavica te ih znao i procijeniti i ocijeniti. Razvio je u sebi nekakav osjećaj, čulo koje ga je već više puta opomenulo i spasilo da u kritičnim situacijama ne počini nepopravljivu grešku. Sada je imao osjećaj da se Bijelo Tele znatno promijenio od njihova posljednjeg susreta. Poglavica mu je djelovao nekako nemirno, ali istodobno i samozadovoljno, bez ikakva vidljivog razloga.

– Dovezao sam mnogo robe – rekao je Baker, vraćajući po-

glavici lulu. — Mnoge stvari potrebne vašim ženama. A imam i noževa...

— Imaš li praha i olova za naše puške? — prekinuo ga je poglavica.

— Imam i baruta — oprezno je odgovorio Baker. — Jednu bačvicu. No, vrlo je skup.

— Imamo mnogo dobrih krzna i koža i dobro ćemo ti platiti za barut.

Poglavica se nagnuo prema trgovcu kao da želi još nešto dodati ili zatražiti u povjerenju. Bakeru se u glavi javilo ono njegovo šesto čulo.

— Zašto nam ne dovoziš puške, Bakeru? — upitao je poglavica, potvrdivši Bakerove slutnje. — Zašto nam nikada ne dovezeš jedno od tih novih oružja što ih bijelci drže o pojasu, a iz kojih se može više puta pucati bez punjenja?

— Misliš zacijelo na nove koltove — promrmľjao je Baker.

Namjerno je govorio polako, tražeći vremena izbjegavajući brz i neoprezan odgovor. Još nikada nije Indijancima prodavao puške, čak je i barut dovezio protiv svoje volje. Osobito nije želio pridonijeti još većoj premoći Ponija nad ostalim plemenima. Poniji su, na kraju krajeva, ugrožavali i bijele trapere s kojima je Yellowstone Baker bio i želio ostati u dobrim odnosima. Znao je, naravno, da ima i beskrupuloznih trgovaca koji Indijancima prodaju ono što im on nije htio dozvoliti. No on kao da je s Indijancima imao prešutan sporazum da im određenu robu neće prodavati, pa je oni

od njega nisu ni tražili. Sve dosad ni Poniji nisu nikada ni spominjali puške.

— Znaš i sam da je puške vrlo teško dopremiti u zemlju Indijanaca — konačno je oprezno odgovorio poglavici.

— Drugi ih trgovci, međutim, dopremaju — primijetio je Bijelo Tele.

— Ja ih ne mogu nabaviti, nemam odakle. A pogotovu revolvere. Te stvari stoje cijeli imetak. A i mehanizam paljenja razlikuje se od onoga kod pušaka.

— Nabavi nam, onda, samo puške.

— A zašto baj ja? — odlučio je Baker da više ne uzmiče pred poglavicom u tom osjetljivom razgovoru. Znam da ima ljudi koji vam ovamo redovito dolaze i dopremaju vam puške.

— Njih više ne želim vidjeti — odvratio je poglavica. — Ti ljudi nisu prijatelji Ponija. A ti jesi.

— Zaista jesam poglavico — potvrdio je Baker. No ja sam samo trgovac. Prodajem robu i od toga živim. Puškama, međutim ne trgujem, jer je to opasno.

— Drugi ljudi koje si spomenuo, donose nam premalo pušaka. Želio bih da svaki moj ratnik bude naoružan puškom — ustrajao je poglavica.

— To je previše. Kako bih...

— Možeš nam dovesti puške svojim kolima — prekinuo ga je Bijelo Tele. — Možeš biti ponovno tu kad se snijeg počne otapati.

— Sigurno imaš mnogo krzna i koža kad želiš kupiti toliko pušaka — oprezno je, ispi-

tivački, promrmljao Baker.

— Kad ih dovezeš, dobit ćeš za njih koliko budeš tražio — kratko je dodao poglavica.

Dok je grozničavo razmišljao kako da izbjegne takve porudžbine, Bakeru je pogled pao na košulju od jelenske kože, što je visjela na jednoj šatorskoj motki iza poglavice. Gotovo mu je zastao dah. Zamijetio je da je košulja znalački izrađena, pravo umjetničko djelo! Za trenutak se zbunio. Dobro se sjećao da takvu ili sličnu košulju još nikada pod šatorima Ponija nije vidio. Znao je da to nije rad Ponija.

Bakeru je odjednom postalo jasno da je baš taj predmet razlog što se promijenilo držanje poglavice Ponija, a možda i razlog što je poglavica tako ustrajao da mu nabavi puške. Ta košulja nije bila običan odjevni predmet. Baker je imao previše iskustava s Indijancima da ne bi shvatio da je riječ o ritualnom odjevnom predmetu osobitog značenja. Pokušavao se prisjetiti je li već igdje vidio tu ili takvu košulju.

— Nabavit ću vam puške, Bijelo Tele! — odjednom je rekao trgovac. — Dovest ću ti deset dobrih pušaka u zamjenu za ovu košulju!

Lice Bijelog Teleta se ukočilo.

— Plaćamo krznima i kožama — rekao je.

— Deset pušaka! — ponovio je ponudu Baker.

Najradije bi odmah ustao i uzeo košulju. Znao je samo jedno: tu košulju mora imati!

— Ovom se košuljom ne trgu-

je — ozbiljno je naglasio poglavica. Ona je svetinja.

— Odakle ti ta svetinja?

— Zaplijenio sam je. Vrlo je dragocjena. Ni deset pušaka ni išta drugo ne vrijedi koliko ona.

— To je ratnička košulja — znalački je primijetio Baker. Štiti od strijela i čini onoga tko je nosi nepobjedivim.

— Pametan si, Bakeru — odao mu je priznanje Bijelo Tele. No nije dovoljno da bijeli čovjek zna čemu ova košulja služi. To je i stvar srca koliko i znanja. Samo Indijanci znaju tajnu koja ovaj predmet čini velikom medicinom.

Trgovac se ugrizao za donju usnu, kako bi odolio porivu da za košulju ponudi petnaest pušaka. Odlučio je zašutjeti o tome, razabravši čudne prizvuke u poglavičinu glasu. Nije znao od koga je Bijelo Tele zaplijenio tu košulju, no taj ga je predmet očito uzoholio i ohrabrivao da što prije iskuša njegove moći. Htio je, dakle, krenuti ratnim stazama, a za to je trebao puške.

— Vidjet ću što mogu učiniti... — počeo je opet oprezno vrdati Baker u vezi s puškama.

— Pa upravo si mi nudio deset pušaka! — prekinuo ga je poglavica. — Znaš, dakle, gdje ih možeš nabaviti. I nabavit ćeš ih, Bakeru! Ostajemo prijatelji. Kad snijeg počne kopniti, bit ćeš tu s puškama.

Baker se na to ipak nije htio čvrsto obavezati.

— Moram poći, da me vaše žene predugo ne čekaju — re-

kao je, hineći nestrpljenje. — Osim uobičajene robe, dovezao sam i dobre noževe i oštrice za vaše tomahavke...

— Nećeš me pokušati prevariti, Bakeru — prekinuo ga je Indijanac, a bila je to više tvrdnja nego pitanje.

— Nisam vas još nikada prevario.

— Znaš ti dobro na što mislim. Na puške. Ne dopremiš li nam puške, bolje da se nikada više ne pojaviš na našoj zemlji!

Baker je šutke izašao iz vi-gvama. Razgovor s poglavicom bio je težak i pokvario mu je raspoloženje. Međutim, divna ratnička košulja nikako mu nije izlazila iz glave. Slutio je da se Bijelo Tele baš zbog nje srdio i na ljude koji su ga dotada opremali oružjem. Vjerojatno su i oni htjeli košulju. Baker bi i o tome rado pitao poglavicu, no osjetio je pravi trenutak kad je morao prekinuti razgovor o košulji.

IX

— Netko nas progoni — rekao je McNott.

Čučao je kraj kanua, koji je bio dopola u vodi, te gledao niz rijeku s koje su se tek počele povlačiti noćne sjene, a tjerali su ih pramenovi jutarnje magle.

Mlado Stablo stajao je kraj ugasle vatre na obali, sa strijelom i lukom u rukama.

— Nisam ništa čuo, oče — čudio se upozorenju.

— Odale su mi to ptice u šipražju — poučio ga je McNott, oprezno i dalje osluškujući i po-

kušavajući proniknuti pogledom kroz maglu. — Možeš to zaključiti po njihovu uznemirenom glasanju. U blizini su ljudi. No prikradaju se vrlo spretno.

— Zar misliš da su nas Poniji negdje čekali te nas sada opkoljavaju?

— Ne vjerujem da su to Poniji. Oni su zacijelo već odavno u svojim selima.

— Ali, u ovom su području samo Vrane...

— Mislim da ovo i jesu Vrane.

— Zašto bi nas oni progonili?

— čudio se Mlado Stablo. — Pa mi smo im prijatelji. Pošli smo da im vratimo ono što im je ukradeno. Nemaju nas zašto progoniti.

— Nikome ne možeš pogledati u srce, sine. Ima uvijek razloga i za prijateljstvo i za neprijateljstvo. Slijedili su nas rijekom, a sada su na obali — dodao je, okrećući se od kanua k sinu.

Vrativši se k vatri, McNott je zajedno sa sinom smotao pokrivače, tako da se činilo da pod njima još netko spava. Obojica su zatim šmugnuli u šikaru i pritajili se.

Pažljivo su osluškivali. McNott je izoštrenim sluhom čuo šuštanje miševa u lišću, lepet krila uzbuđenih ptica u gnezdima. Za njega je naoko tiha šuma na obali rijeke već bila puna života.

Mlado Stablo već je stavio strijelu na luk, a McNott je stiskao pušku.

Ratnici su se njihovu logorištu približavali kroz grmlje kao sjene. McNott je uskoro začuo

njihove tihe korake. Sluh mu je bio tako oštar da bi uhvatio i puzanje zmiје po mahovini. A onda ih je i spazio: išli su jedan za drugim, sa spremnim tomahavcima u šakama. Bili su gotovo nagi, samo s pregačom i mokasinama. U kosi nisu imali pera, ali su im lica bila premazana.

McNott ih je prepoznao: bili su to ratnici Vrana, kako je i pretpostavio. Približavajući se logorištu s rijeke, pažljivo su motrili iz magle, kroz koju su kraj ugasle vatre ugledali i dva smotuljka, slična tijelima zaspalih neopreznih bljedolikih.

Vrane su, bila su četvorica, brzo pretrčali čistinu i počeli tomahavcima udarati po pokrivačima. Kad su spoznali prijevaru, jedan od njih potrčao je k rijeci, s namjerom da uništi McNottov kanu.

Kad je Indijanac podigao tomahavk da njime udari po kanuu, zagrmjela je McNottova puška. Traper nije gađao da ubije: pogodio je Indijanca u desno rame. Kriknuvši i ispustivši tomahavk, Indijanac je pao u rijeku. Kad je izronio, struja ga je već povukla dalje od obale.

McNott je iskočio iz zasjede i počeo udarati Vrane kundakom. Kad je odmjerenim udarcem srušio jednoga ratnika, preostala dvojica bacila su se prema njemu s grlenim bojnim pokličem, zamahnuvši tomahavcima. Jedan mu je udarcem zbacio s glave kapu od dabrovine. Drugi ratnik odjednom je ustuknuo, ispustivši tomahavk. Iz boka mu je virila strijela. To

se u bitku uključio i Mlado Stablo svojim oružjem. Ratnik Vrana objema je rukama obuhvatio strijelu i počeo uzmicati u šikaru, a preko pregače na kuku slijevala mu se krv.

McNott latio se napokon svojega tomahavka. U pravi čas da odbije udarac jedinog preostalog protivnika. Kad su se suradile oštrice opasnog oružja, McNottu je od siline sraza protrnula cijela ruka. Povukavši tomahavk i ponovno zamahnuvši njime prema glavi neprijatelja, McNott je u posljednji čas lukavo promijenio smjer zamaha i udario niže. Tupom stranom tomahavka pogodio je desnu šaku napadača, izbivši mu njegovo oruđe. Slijedećim udarcem McNott je oštricom ranio napadača i onesposobio ga za borbu.

Uto je začuo krik Mladog Stabla. Sin mu je, istrčavši iz gustiša s lukom i strijelom u rukama, skrenuo pozornost na ratnika koga je McNott prvoga bio oborio kundakom. Došavši k sebi, taj je ratnik napao traperu s leđa. Opet su se sudarila dva tomahavka i opet je McNott bio spretniji: srušio je ratnika na leđa.

Jednoga napadača bila je odnijela rijeka. Dvojica ranjenih, jedan strijelom Mladoga Stabla, a drugi McNottovim tomahavkom, bili su nestali u šumi. Posljednjem svladanom napadaču McNott je pritisnuo na grlo oštricu tomahavka. Ratnik se borio za zrak, držeći se objema rukama za mjesto na prsima, gdje

ga je McNott žestoko bio pogodio tomahavkom.

— Ubit ću te, Velika Zmijo! — zaprijetio je McNott, oslovivši imenom ratnika, jer ga je bio prepoznao.

Ratnik je šutio.

— Prijatelj sam Vranama — nastavio je McNott. — Bio sam to još dok si ti bio dijete. Pošao sam u potragu za vašom ratničkom košuljom iz prijateljskih pobuda. Zašto ste, onda, htjeli ubiti mene i mojega sina?

Velika Zmija nije odgovarao, te je McNott pojačao pritisak oštrice tomahavka.

— Nisam navikao da se Vrane vladaju ovako podmuklo — nastavio je traper. — Tko vas je poslao za nama, Velika Zmijo?

Ratnik se nakašljao. Počeo je hripati i mrmljati nešto nerazumljivo.

McNott je podigao tomahavk, a ratnik je u strahu odmaknuo glavu te podigao desnicu u obranu.

— Poslao nas je Stari Bik — odgovorio je na ponovljeno pitanje.

— Zašto? — upitao je traper, sjetivši se opasnih pogleda što mu ih je vrač dobacivao za plemenskog vijećanja.

— Zato što plemenu donosiš nesreću.

— Ali vratit ću vam ratničku košulju Jakog Medvjeda!

— To ti nikada nećeš uspjeti. Stari Bik kaže da nas samo obmanjuješ. A kad ti ne uspije da vratiš košulju, na pleme će se sručiti veliko prokletstvo. Da nije bilo tvoje obmane, pošli bismo u rat protiv Ponija i time

umilostivili bogove. Sada su, međutim, ljutiti na nas što smo kukavički ostali kod kuće i pristali da nam pomogne bijeli čovjek, koji nam nikako ne može pomoći.

— Zna li išta o ovome Jaki Medvjed?

— Pljačka ratničke košulje ga je oslabila. On i jest nosilac prokletstva, sve dok nam se košulja ne vrati. Jakog Medvjeda ne moramo ništa pitati.

— Velike ste vi budale — sažalno je ustanovio McNott, odmičući tomahavk s ratnikova grla. — Ustaj i nestani odavde, prije nego se predomislim. Podi k Starom Biku i poruči mu da je obična budala, koja je krivo protumačila znakove neba. Kaži mu da se, kad se vratim, pričuva moje osvete! A ako me sada bude još netko slijedio — dodao je traper, podižući s tla svoju kapu od dabrovine — taj će umrijeti. Neću više nikoga poštediti.

Zastao je za nekoliko časaka, kao da razmišlja vrijedi li ovom ratniku, koji je pod utjecajem vrača, išta objašnjavati.

— Kad bi Stari Bik bio u pravu — ipak je nastavio — duhovi bi u ovoj jutrošnjoj borbi bili s vama, a protiv mene. No bili su sa mnom, čak su mi došapnuli da me progonite. Zato smo vas moj sin i ja i pobijedili. Ne zaboravi i to reći Starom Biku! Jedino on može navući prokletstvo na vaše pleme?

Ustajući, Velika Zmija sumnjičavo je pogledavao u traperov tomahawk. Nije rekao ništa, ali je McNottu ipak bilo jasno

da su njegove riječi djelovale na ratnika. Okrenuo se i pobrzao u šumu.

Magla se uskoro razišla, a rijeku su objasjale prve zrake jutarnjeg jesenskog sunca.

— Što misliš, oče, hoće li se vratiti? — upitao je Mlado Stablo, tek sada odlazeći luk i strijele.

— To se nikad ne zna, ali vjerujem da neće — smatrao je traper.

— Prijatelji smo im. Zašto su nam to učinili?

— Iz više razloga — odgovorio je sinu traper, puneći pušku.

— Stari Bik oduvijek želi biti moćniji od Jakog Medvjeda. Čini se, osim toga, da on zaista vjeruje u to prokletstvo plemena o kojem stalno govori. Većinu grešaka ljudi i počinjaju što iz nepromišljenosti što iz straha. A strah poprima različite vidove: pokazuje se kao bijes ili mržnja, ali je najčešće, zapravo, očaj zbog vlastitih slabosti.

Utovarivali su zavežljaje u kanu. Rijeka je divno blistala na jutarnjem suncu. Mlado Stablo ukrcalo se u kanu, a McNott je odgurnuo čamac i gacao za njim, dok ga nije otisnuo u dublju vodu. Onda je spretno i sam uskočio u kanu i latio se kratkog vesla.

Usmjerio je čamac u struju na sredinu rijeke te prema istoku. Pred njima je već dobrano odskočilo sunce.

X

Koliba za znojenje, svojevrsna indijanska sauna, stajala je na rubu čistine. Bila je u obliku polukugle, ispletена od vrbova

pruća, prekrivena bizonskim kožama.

Ispod vrha ulazila je u kolibu cijev kroz koju je stariji Indijanac izvan kolibe ubacivao povremeno po jedan ugrijani kamen s vatre. Postrance su stajali konji Bijelog Teleta i još dvojice ratnika koji su mu ovaj put pravili društvo pri obrednom znojenju, kojim se tjerala nečistoća s tijela i iz tijela.

Poglavica i dva ratnika čučali su nagi u tamnoj kolibi uz cijev koja je završavala na podu nasred prostorije, a kroz koju je vanjski ložać, kao kakvim kanalom, povremeno slao vruće kamenje veličine bundeve. Svaki put kad bi se kroz cijev dokotrljao novi užareni kamen, jedan od ratnika prelio bi ga vodom, te su se sva trojica znojila u obilnoj pari.

Dok je s njih obilato tekao znoj, osjećali su se kao olakšani, kao da lebde te će se odvojiti od zemlje. Od pare su jedva disali, pa ih je gotovo obuzimala lagan nesvjestica — shvaćali su to kao trenutke kad su najbliže plemenskim duhovima, kad se tijelo i duša, pamet i srce oslobađaju zemaljske prljavštine. Sve zlo izlazilo je iz njih, a slabost koja ih je obuzimala shvaćali su kao znak oslobađanja: zlo, koje je postojalo u svakom čovjeku, uništavano je, izlazilo je sa znojenjem.

Kad su bili već toliko oslabili da im je prijetila nesvjestica, podigao se najprije Bijelo Tele, a zatim su ustala i oba njegova ratnika. Razgrnuvši kože na ulazu, izbauljali su iz kolibe. Iz

tijela im se pušilo. Nisu uopće osjećali vanjsku hladnoću zraka. Teturajući su pošli k rijeci, da se bace u nju i rashlade užarena, očišćena tijela.

I upravo tada su umrli, poginuli.

Iz šumice su izjahala tri jahača, koji su zacijelo čekali baš tu prigodu. Bili su se približili kolibi, a da ih četvrti Poni – ložač – nije uopće zamijetio.

Predvodio ih je Bogs Ruffin. Iz svojeg najnovijeg modela kolta ustrijelio je poglavicu Ponija upravo u času kad se ovaj htio baciti u rijeku. Poglavica je pao u rijeku, ali mrtav. Ruffinovi pratioci ubili su dvojicu ratnika uz poglavicu, a sâm Ruffin pobrinuo se i za ložača, ustrijelivši ga kad je digao opasnu viku.

Ruffin je zatim odjahao do konja Ponija nedaleko od kolibe. Nagnuvši se iz sedla, skinuo je s poglavičina konja pažljivo smotani zavežljaj u kojem je bila dragocjena sveta ratnička košulja. Pažljivo svezavši zavežljaj o svoje sedlo, okrenuo je konja.

– Imamo što smo tražili – obratio se pratiocima i poveo ih s poprišta pokolja niz rijeku prema preriji.

– Bilo je vrlo jednostavno – primijetio je jedan od njih. – Mogli smo ih još i skalpirati.

– Skalповi ne vrijede mnogo – odgovorio je Ruffin – a ni smo ni imali vremena. Selo je sasvim blizu. Za nekoliko će minuta tu sve vrvjeti od ratnika.

– Kad ugledaju mrtvog poglavicu, početak će zavijati svoje

obredne posmrtnе pjesme i zaboraviti na sve ostalo – primijetio je drugi Ruffinov čovjek.

– Ne bih se baš kladio u to – odgovorio je Ruffin.

Pipajući zavežljaj o sedlu kao da se želi uvjeriti da je vrijedna košulja zaista njegova. Bila je tu! Donijet će mu cijelo bogatstvo.

Podbovši konja, Ruffin je pojahao najvećom brzinom što ju je dopuštao raslinje u šumikraj rijeke. A kad se šuma prorijedila i prešla u ravnicu, zagalopirao je tako brzo da su ga pratioci jedva sustizali.

Sa sjevera je puhao hladan vjetar, a nebo nad prerijom bilo je olovne boje. Mirisalo je na snijeg, u zraku kao da se već osjećala prerana zima. Drveće i grmlje uz rijeku bilo je odavna ogoljelo. Ruffin je zapravo, dosta dugo, iako nestrpljivo, čekao taj svoj ponovni susret s Bijelim Teletom, koji je ispao tako koban za poglavicu Ponija. Htio je da se poglavica uljulja u osjećaju likovanja i sigurnost, da mu popusti pažnja, a htio se i uvjeriti da poglavica Ponija dragocjenu košulju svuda nosi sa sobom. Trud mu se isplatio.

XI

Sniježiti je počelo gotovo neprimjetno. Prve velike meke pahuljice neopazice su uranjale u vode Yellowstonea. Bilo je prerano za prvi snijeg, no iskusni McNott odmah je shvatio da će oborine biti obilate. Za nekoliko sati ozbiljno su se već rojile suhe pahuljice, snijeg je bio gust kao usred najljuće zime, a ojačao je i hladan vjetar.

McNott i Mlado Stablo s dosta su muke uspjeli pristati uz obalu i izvući kanu u grmlje.

Snijeg nije prestajao, a temperatura je naglo opala. U sumrak su obje obale rijeke već bile prekrivene prilično debelim sniježnim pokrivačem. Vjetar nije jenjavao, dapače, bivao je sve jači i hladniji. Ogoljelo grmlje i drveće nije nudilo nikakva zaklona.

— Ne možemo dalje — ustanovio je traper.

— To znači da će lopovi još više povećati prednost pred nama — zabrinuo se Mlado Stablo.

— Sada im ionako ne možemo slijediti tragove. A i opasno je: na snijegu vrlo lako možemo zalutati. Ovdje smo barem malo zaštićeni. U otvorenoj ravnici ili na rijeci jedva bismo preživjeli slijedeću noć.

— A što ako bude sniježilo danima?

— Bojim se da hoće. Morat ćemo podići kakvu kolibu — predložio je traper, osvrćući se oko sebe.

Već je osjećao kako ga obuzima opasna hladnoća. Znao je da baš u ovim krajevima temperature u takvim slučajevima naglo padaju, a čuo je kako mnogi traperi to nisu preživjeli.

— Sakupit ću drva, a ti u međuvremenu iskopaj plitki jarak, da podignemo privremenu kolibu — uputio je sina, te se odmah i on dao na posao.

Tražeci drva, McNott je stalno nastojao ostati blizu rijeke, kako bi mu poslužila da se može snaći, da ne odluta predale-

ko od logorišta. Brzo je pronašao skupinu drveća ne debljeg od ljudske ruke. Tomahavkom je oborio šest takvih mladih stabala. Napor mu je godio, pospešivao optok krvi, grijao ga.

Vrativši se s oblicama za zidove kolibe, sa zadovoljstvom je zamijetio da mu je i sin obavio svoj dio posla: Mlado Stablo je iskopao okruglu jamu u promjeru od gotovo jednog metra, koja će poslužiti za ognjište u budućoj kolibi. Uspio ju je iskopati nožem, što već slijedećeg dana vjerojatno ne bi bilo moguće, jer bi se tlo smrznulo.

Zatim su šutke otac i sin iskopali i jamice za stupove kolibe, postavili i učvrstili stupove, a onda počeli skupljati granje za pleterske zidove svoje skromne nastambe.

Koliba je napokon podignuta, a bila je slična vigvamu, s otvorom pri vrhu za izlazak dima. Iznutra je McNott ispletene zidove obložio još i kožama i pokrivačima.

McNott nije znao koliko su dugo tako naporno radili. Povremeno je pogledavao u sina, zadovoljno ustanovivši da spretno radi, nimalo se ne tužeći na tegobe. Kad su završili, oko kolibe je već napadalo toliko snijega da je izvrsno poslužio kao vanjska zaštita od hladnoće.

Poslavši sina u unutrašnjost kolibe, McNott je još jednom pošao k rijeci, ovaj put po suho granje za vatru. Kad se vratio, zatekao je Mlado Stablo kako u iskopanu jamu nasred kolibe

slaže kamenje za podlogu ognjišta.

Traper je upalio vatru na indijanski način — trljanjem suhih štapića. I on i sin zadovoljno su se napokon primakli k vatri, nad koju je traper odmah stavio i tronožac, o koji je visio obješen kotlić pun čistog snijega: traper se dao na pripremanje kave.

Vani je bješnjela oluja. Vjetar je fijukao oko kolibe, opasno povremeno podižući i kože i pokrivače na zidovima, a kroz otvor za izlazak dima ulazio je snijeg.

— Koliko ćemo dugo morati ostati ovako? — zanimalo je mladića.

— Ni sam ne znam, sine — odgovorio je traper, zureći u spasonosnu vatru. — Bojim se da će potrajati.

— Onda te bijelce i Ponije, znači, ne možemo dalje slijediti.

— Ne — kratko je, zabrinuto odgovorio McNott.

— A Vrane od nas očekuju spas — promrmljao je mladić.

— I put k njima je zavijan. Znaju da se nitko ne može probiti k njima.

— Nećemo tu valjda morati prosjediti cijelu zimu?

— Nadam se da nećemo. Jednom ova nepogoda mora prestati. Kad prestane sniježiti, bit će još hladnije. Tada će snijeg tako otvrdnuti da ćemo po njemu moći hodati. Tada ćemo poći dalje.

Traper je strpljivo odgovarao na sinovljeva razložna pitanja, ali su mu misli neprestano bile kod Vrana. Bio je uvjeren da

Stari Bik neće prestati huškati pleme na rat protiv Ponija. Što dulje on sa sinom bude odsutan, to je veća opasnost da stari vrač nahuška pleme na kobni sukob. A sve će više slabiti ugled poglavice Jakog Medvjeda, pogotovu ako pleme nije uspjelo obnoviti uništene zalihe hrane, te će zimi gladovati.

Kad je, prenuvši se iz tih misli, htio reći još nekoliko umirljivih riječi Mladom Stablu, traper je ustanovio da mu je sin kraj tople vatre zaspao. Pažljivo nabacivši na njega pokrivač, krenuo je prema izlazu iz kolibe. Htio je malo pogledati uokolo. No izlaz iz kolibe bio je debelo zavijan napusima snijega.

VII

Yellowstone Baker spuštao se svojim kolima iz zasnježenih brda u nizinu, nestrpljivo tjerajući mazge. Posljednjih tridesetak kilometara slijedio je tok malog rukavca, zapravo pritok Yellowstonea, zvanog Pryors River, po Johnu Pryoru, u čiju je postaju sada hitao.

Pryorova postaja bila je smještena na istočnom rubu indijanskog područja. U njoj su se ponekad Poniji, radi trgovine, susretali sa sjevernijim plemenima, što je redovito stvaralo veliku napetost. Zimi, kao sada, u postaji su se mogli zateći samo bijelci — traperi i trgovci poput njega, koji su tu tražili sklonište od hladnoće.

Utjeravši, konačno, kola u dvorište postaje, Baker je odmah kroz otvorena stajska vrata spazio nekoliko konja: znak

da je u postaji već bio netko. Grbavi konjušar izašao je iz staje razdrljene košulje usprkos ledeno hladnom vjetru s nedalekih brda.

— Brzo ste se vratili, gospodine Bakeru — primijetio je.

— Pravodobno sam nanjušio snijeg — zadovoljno je odgovorio trgovac. — Ove godine zaista je stigao prerano.

— A i zima će biti vrlo duga — dodao je grbavac, isprežući mazge.

— Čini se da već imate goste? — upitao je Baker.

— Ruffina — kratko je odgovorio konjušar. — S još dvojicom.

Baker je samo kimnuo. Površno je poznavao Ruffina i slutio da baš on i njegovi ljudi dopremaju Indijancima puške. I alkohol. Bijelo Tele nikada pred njim nije spomenuo Ruffina, ali je Bakera baš to učvršćivalo u uvjerenju da Ruffin i njegovi ljudi dopremaju Ponijima ono što im on nije htio dopremati. Nekoliko je puta vidio Ruffina u Fort Smithu, ali se i ondje, u tvrđavi, držao podalje od njega.

Navukavši šešir na čelo, Baker je ušao u veliku gostinsku sobu. Zapuhnuo ga je val toplote. John Pryor stajao je za šankom — onizak, bradat, nabijeno brdo mišića. Njegova žena upravo je stavljala nova drva u malu tučanu peć. Uljudno pozdravivši domaćine, Baker nije obraćao pažnju na tri muškarca u stražnjem dijelu prostorije, pretrpanom inače različitom robom na policama uza zid.

Ondje su, dakako, sjedili Ruffin i njegova dva pratioca.

— Imao si sreće, Bakeru — osmijehnuo mu se Pryor. — Pomislija sam na tebe ovih dana. Da te je u brdima zatekao ovaj snijeg...

— Da, ne bi mi bilo veselo. Zaista je poranio ove godine — prihvatio je razgovor Baker. — Htio bih nešto pojesti, John — prešao je, skinuvši šešir i pogladivši se po bradi, na praktičniju stvar. — A bilo bi mi drago i kad bih dobio ovdje kod tebe kakvu sobicu za narednih nekoliko dana. Večeras bi mi dobro došla i topla banja...

— Za tebe će ovdje uvijek biti svega — prekinuo ga je domaćin, vadeći ispod šanka bocu s viskijem i stavljajući pred Bakera čašu. — Kako je gore uz Yellowstone i tamo u brdima? Je li sve mirno? — upitao je.

— Na to se ne može odgovoriti tako jednostavno — odvratio je Baker, zaškiljivši prema Ruffinu i njegovim ljudima.

Ruffin je držao snop igračih karata u šaci. Začuvši posljednje Pryorovo pitanje i Bakerov odgovor na nj, podigao je glavu i naćulio uši.

— Ima već uobičajenih sukoba — dodao je Baker. — Poniji protiv Vrana i Čejena i obratno. Znaš i sam da se ja ne miješam u to.

— Pitam se samo kako ti to uvijek uspijeva.

— Pa, poglavice me primaju takvoga kakav jesam. Nikada ni jednoga nisam pokušao prevariti.

— Spremit ćemo ti jelo — promijenio je Pryor predmet razgovora, te namignuo ženi. — Imamo srnetine, a uz nju možeš dobiti prženih krumpira i salatu od cikle. I svježeg kruha, naravno. Bolje ne bi mogao jesti ni u St. Louisu.

— Nikada se kod tebe nisam potužio — našalio se i Baker.

Primivši od Pryora čašu vrućeg punča, pošao je da sjedne za jedan od stolova. Skinuvši postavljenu jaknu, čekao je da stigne njegovo jelo.

— Zar su crvenokošci opet nemirni? — upitao ga je iznenada Ruffin, spuštajući karte na stol.

— Ne osobito... — odgovorio mu je.

— A gdje ste sve bili? — zanimalo je Ruffina.

— Kod Ponija, Arapahosa, Vrana...

— I tamo je posvuda bilo mirno?

— Uglavnom se ne osvrćem na plemenske sukobe...

— A kruže li uokolo ratnici Ponija?

— Mislim da kruže.

— Pomalo neobično za ovo godišnje doba, zar ne?

— Pa... vjerojatno je riječ o kakvom osvetničkom pohodu — smatrao je Baker.

— Nisu vam ništa pričali u svojim selima?

— Ne — kratko je odgovorio Baker, otpivši iz čaše s punčom.

— Nisam ih, znate, ništa ni pitao.

Ruffin je svratio pažnju na svoje karte. Izgledao je uznemiren.

Baker je prionuo na jelo koje mu je donijela gospođa Pryor, ali je neprestano pogledavao prema Ruffinu i njegovim ljudima.

Kraj Ruffina na klupi bio je nekakav zavežljaj, malo otvoren sa strane. Baker je iskusnim okom trgovca shvatio da iz zavežljaja proviruje vršak nekakvog odjevnog predmeta. Raspoznao je čak indijansku izradbu.

Ruffin je uto doviknuo Pryoru da mu donese još punča. Pryor je odnio k njegovom stolu poslužavnik sa tri čaše vrućeg pića. Vani je fjukao vjetar. U pećici je buktala vatra, šireći ugodan osjećaj sigurnosti i topline. Baker je, iz profesionalne znatiželje, prelazio pogledom po Pryorovim policama.

Pryor je odložio čaše na Ruffinov stol. Kad se, vraćajući se, okrenuo, zapeo je o zavežljaj na klupi. Zavežljaj je pao na pod i rastvorio se.

Bakeru je gotovo zapelo jelo u grlu. Borio se da dođe do zračka, da dođe k sebi od zaprepaštenja, a istodobno se i nehotice nagnuo, kako bi što bolje vidio, jer nije mogao povjerovati u ono što mu oči vide — ratničku košulju, koju je nedavno vidio u šatoru Bijeloga Teleta.

Ne, nije to bila zabuna: bila je to košulja o kojoj je neprestano razmišljao otkako ju je vidio kod Ponija. Sada su Bakeru neke stvari postale jasnije: u brdima je čuo da se Bijelom Teletu nešto dogodilo, a sretao je i skupine Ponija koje su tragale za nekakvim bijelcima.

Ruffin se polako sagnuo i podigao zavežljaj te ga ponovno pažljivo sklopio.

— Lijep vam je taj komad robe — nije mogao suspregnuti primjedbama Baker, jedva zatumljujući uzbuđenje.

— Jeste li znalac, gospodine Bakeru? — upitao je Ruffin.

— Moglo bi se reći. Dosta se dugo skićem indijanskim područjem. Koliko tražite za tu košulju?

— Nije na prodaju.

— Dao bih vam petsto dolara — ponudio je Baker.

— Dobra ponuda, ali ne i dovoljna — odgovorio je Ruffin — A i rekao sam: nije na prodaju.

— Gdje se može naći nešto takvo? — neoprezno je dalje zapitkivao Baker.

— Zar biste vi nama otkrili svoje dobavljače? — osmjehnuo se Ruffin.

— To nije rad Ponija... — nastavljao je Baker.

— Čini se da ste doista znalac — promrmljao je Ruffin.

— Čejeni? — upitao je kao samoga sebe Baker. — Ili Arapahosi? Ili možda Vrane?

— Vrane? — oštro je upitao Ruffin. — Zašto baš oni?

— A zašto ne? — čudio se Baker, odmićući od sebe prazan tanjur. — Pa izbor baš i nije osobito velik. Nema mnogo plemena koja mogu tako divno izraditi te ušitke i umetnuti sve te divne kamenčiće. Kažite, dakle — ugrizao se za donju usnu — je li to izradba Vrana ili nije?

— To se vas uopće ne tiče, Bakeru! — odjednom je oštro odgovorio Ruffin.

— Pa samo pitam... — počeo se pomirljivo povlačiti Baker. — I ja bih volio imati, kupiti takvo nešto. Koliko ste dali za nju, gospodine Ruffine?

— Nemate vi što ni pitati! — oštro je nastavio Ruffin. — Prokleta ste radoznali, Bakeru!

— Mislio sam samo da se bavimo istim poslom. A svakako me zanima kakve su cijene.

— Podite onda k Indijancima, pa ih upitajte!

— To je dobar savjet! — ustao je Baker i prišao k Ruffinovom stolu. — Mogu li još jednom pogledati košulju?

— Ne! — bio je gotovo prijeteći odgovor.

— Vjerujem, naime, da sam je već jednom negdje vidio — dodao je Baker, čvrsto pogledavši u Ruffina.

— Gubi se, Bakeru! — sada je već s otvorenom prijetnjom zarežao Ruffin.

— Ako već vlada nemir na indijanskom području, imam pravo znati razloge za njih — ipak je još dodao trgovac.

— Pripazi se, Bakeru! Ne može se nekažnjeno zabadati nos u tuđe poslove! Kupili smo nešto što se tebi sviđa. Pa što onda? Vjerojatno i ti imaš u svojim kolima stvarčica koje bi se nama svidjele, a mi te ipak ne zapitkujemo o njima. Nestani, kupi se odavde, Bakeru!

Baker je odjednom osjetio grčeve u trbuhu, a cijelim tijelom prošli su mu trnci. Spustivši pogled, zamijetio je da Ruffin čak drži u šaci i revolver.

— Dobro, dobro... — promrmljao je Baker, udaljuju-

ći se polako od stola.

Pryor mu je dobacivao začuđene poglede, jer veći dio razgovora nije razumio.

— Umoran sam. Idem u svoju sobu — dobacio mu je Baker kao da se ispričava.

Popevši se u sobicu na katu, navukao je rezu na vratima. Sjedeći na krevetu, osluškivao je što se dolje događa i grozničavo razmišljao. Začuvši korake na stepenicama, shvatio je da su i Ruffin i njegovi ljudi pošli u svoje sobe.

Nagon mu je govorio da više nije siguran, da je u opasnosti. Sa svojim je zapitkivanjem otišao predaleko. Sada je Ruffinu bilo jasno da on zna podrijetlo te košulje, a tu će svoju tajnu zacijelo željeti sačuvati. Posegnut će, dakle, čak i za njegovim, Bakerovim, životom!

Dva je sata Baker ležao budan na krevetu. Kad mu se učinilo da se sve u kući utišalo i smirilo, napustio je sobu, sišao stepenicama. Dolje su uz petrolejku sjedili još samo Pryor i njegova žena. Začudili su se, ugledavši ga.

— Ujutro ću krenuti odavde vrlo rano — obavijestio ih je.

— Mislio sam da ćeš ostati nekoliko dana. Dakle, po ovom vremenu...

— Predomislio sam se — prekinuo ga je Baker.

— Je li to zbog Ruffina i njegovih...

— Samo sam promijenio planove.

— K vragu, što je taj Ruffin ima uza se da ste se oko toga

toliko svađali? A sada ti ovako nestaješ...

— Ništa — suho je odgovorio Baker. — A i što bi mogao imati, John? Želim samo krenuti još prije izlaska sunca. Neka mi kola budu spremna, a želio bih i doručkovati.

— Kako god želiš, Bakeru. No po ovoj oluji... Krećeš li dalje na istok, u Fort Smith, ili se možda vraćaš na zapad?

Baker nije odgovorio. Već se stepenicama vraćao u svoju sobu. Htio je k Ponijima. Bez obzira na to kakvo će biti vrijeme. Uspjet će. Mora znati što se zaista dogodilo, prije nego što možda već slijedeće godine među plemenima izbije neki veći, žešći sukob, a on sam dospije među zaraćene strane. A htio se i maknuti iz postaje, kako ga Ruffin ne bi zauvijek ušutkao.

XIII

Lovci su se umorni vraćali u selo. Omotani kožama, teško su vukli noge u posebnim pletenim cipelama za gaženje po snijegu. Na kožama im se smrzavao snijeg, a hladan im je vjetar u lica urezao nove bore. Kretnje su im bile spore, izrazi lica beznadni.

Torbe za ulov bile su sasvim prazne.

Žene, koje su ih dočekale, na rubu sela, udarile su u kuknjavu.

Vjetar kao da je šibao šatore među kojima je stajao zloguki vrač Stari Bik. Uvijen u pokrivače, tako da mu je izvirivalo samo izborano upalo lice, bio je

nalik na najgori od svih zlih duhova.

— Šume su prazne — izvijestio je jedan od lovaca. — Nema u njima ni ptica ni zečeva. I jeleni su nekamo pobjegli.

— Prokleti smo — ocijenio je vrač. — Veliki se duh srdi na nas — obratio se ratnicima, čvršće se omatajući pokrivačima. — Bili smo plašljivi. Nismo se pokazali dostojnima njegove pomoći.

— Nije nam ništa učinio veliki duh, nego su to učinili Poniji — rekao je, prišavši skupini, Jaki Medvjed.

Bio je u ogrtaču od šarenih pokrivača, s kapuljačom na glavi, ispod koje mu je izvirivala duga crna kosa. Lice kao da mu je bilo isklesano iz kamena. Čvrsto je pogledao u vrača. Stari Bik morao je podignuti glavu prema njemu, jer je poglavica bio znatno viši. Pogledi su im se susreli. Poglavica je u vračevim očima razabrao opasnu mržnju, ali je izdržao njegov pogled.

— Duhovi su — rekao je vrač — poslali na nas Ponije, da provjere našu hrabrost. Pokazali smo se slabićima.

— Poniji su nas — uzvratio je poglavica — iznenadili kod plesa sunca. Nije im bilo teško pobijediti naše žene, starce i djecu. Uništili su nam zalihe hrane i to je pravi uzrok naših sadašnjih nevolja.

— Odnijeli su našu ratničku košulju — zlobno je naglasio Stari Bik. — Stoga nas i sustiže prokletstvo velikog duha. On je i poslao Ponije, kako bi provje-

rio jesmo li dostojni posjedovati svetu košulju. Nismo bili dostojni. Ti nisi bio dostojan, Jaki Medvjede!

— Umukni i miči se odavde! — povikao je na njega poglavica. — Da smo poslušali tvoj savjet, zadesila bi nas još veća nevolja!

— Povjerovao si jednom bljedolikom, umjesto da poslušáš ono što su, preko mene, savjetovali duhovi! — predbacio mu je vrač.

— Čujem ja iz tebe samo jednog duha — gnjevno je odgovorio poglavica. — I to takvoga koji nas neprestano pokušava namamiti u još veću opasnost. Mržnja ti je pomutila razum, pa čuješ i glasove koji ne postoje. Zima je stigla prerano, zato nam je još teže.

— I zimu je ranije poslao veliki duh, da bi nas kaznio. Sada naša djeca i naše žene gladuju, a uskoro ćemo svi pomrijeti od gladi!

— Poći ćemo opet u lov. Odlazit ćemo iz dana u dan nastavljao je poglavica — te ćemo ipak naći divljači i preživjeti zimu.

— Prokletstva se nećemo osloboditi, sve dok ne nađemo Ponije, pobijedimo ih i vratimo našu svetu košulju!

— Sveta će nam košulja slabo koristiti, budemo li za nju svi morali poginuti! Prestani unositi nemir u pleme! Snijeg će se otopiti, sunce će opet sjati, doći će opet bolja vremena.

— Ti si nesreća ovog plemena! — povikao je odjednom

vrač, ispruživši ruku prema poglavici.

— Pripazi se! — zaprijetio je poglavica, rastvorivši ogrtač te posegnuvši desnicom za nožem.

Zašutjevši, stari je vrač prekrrio lice pokrivačem, ispod kojega su mu provirale još samo opake oči. Okrenuo se i napustio skupinu lovaca, a poglavica se obratio svojim ljudima.

— U šumama zaista kao da je sve izumrlo, Jaki Medvjede — ponovio je Crveni Orao, razuman ratnik koji je inače podržavao poglavicu. — Možda je Stari Bik doista u pravu...

— Zar si već i ti počeo sumnjati i povoditi se za vračevim trabunjanjima? — razočarano će Jaki Medvjed.

— Ali u brdima nema više ničega živog.

— A da pođemo u rat protiv Ponija, ni ovdje u selu ne bi više bilo nikoga živog! — uzvratio je poglavica.

— Znam samo da moja djeca gladuju, poglavico — ustrajao je Crveni Orao. — Plaču za mesom. Razboljet će se...

— Znam — sućutno je potvrdio poglavica, prekriživši ruke na prsima. Teška su vremena, ali će i to proći.

Lovci su krenuli dalje, a Jaki je Medvjed ostao sam. Slušao je plač djece iz mnogih šatora. Srce mu se stisnulo. Jad i bijedu koje je osjećao nije smio pokazati pred starim zlogukim vračem. Znao je da će utjecaj Starog Bika na lovce i ratnike jačati iz dana u dan, svaki put kada se budu vratili iz lova praznih ruku. Zasada su još slušali nje-

ga, poglavicu, no potraje li ta glad dulje...

Sjetio se i svog prijatelja, lovca na dabrove. Pitao se je li McNott još uopće živ. Vjerovao je u njegovu snagu i spretnost, no protiv te prerane zime zacijelo ni traperu nije bilo lako.

Jaki Medvjed osvrnuo se oko sebe. Bio je sam. Tapkao je snijegom zavijanim selom. Hladnoća koju je osjećao nije, međutim, dolazila od snijega. Izvirala je odnekud dublje.

XIV

Oštar sjeverozapadni vjetar šibao je preko smrznutih snježnih površina jugoistočno od pojasa šuma. Na toj vjetrometini nije bilo nikakve zaštite.

Dvije kožama omotane spodobе mukotrpno su se probijale između visokih smetova. S nevjericom su zastale i počele osluškivati. Do njih je dopro štropot lima, drveta i kože. A još su se više McNott i Mlado Stablo — jer to su bili oni — zaprepastili kad su na cesti ugledali kola sa zapregom mazgi.

Čovjek na sjedalu kola bio je sasvim umotan u pokrivače. Sigurno ih je ugledao jer je zauzdao mazge i nagnuo se prema traperu i njegovom sinu. Čak i oko šešira vezao je šal, te tako šešir nataknuo na čelo i oči iznad kojih su stršale zaleđene obrve.

— Yellowstone Bakeru — uskliknuo je McNott i prišao sa sinom kolima. — Zar si to doista ti? Što, zaboga, tražiš u divljini po takvom vremenu? Zar te snijeg zatekao?

— Zateknu čovjeka i gore stvari — zagonetno je primijetio Baker.

Pokazavši im prema zaklonu samo malo dalje na cesti, i sam potjerao mazge onamo. Stigavši u zaklon, čučnuli su sa zaštitne strane kola. Baker je, prije nego što je nastavio razgovor, dodao traperu bocu s viskijem.

— Ima trenutaka kad čovjek pomišlja da je najsigurniji baš u divljini — nastavio je trgovac — jer pravi divljaci nisu tu, nego negdje drugdje.

— Poznati su mi i takvi trenuci i takav osjećaj — potvrdio je traper. Što se dogodilo, Bakeru?

— I sam bih to želio saznati. Vraćam se po ovom prokletom vremenu, iako sam već bio na pola puta prema Fort Smithu. A vraćam se zato što se ne bih na proljeće želio naći usred pravog indijanskog rata.

— I kamo si krenuo?

— Ne znam ni sam. Nekamo na Yellowstone. Sreo sam neke Ponije. Bijelo Tele je, kažu, mrtav.

— Nisam to znao! — iznenadio se McNott. — Jesi li čuo da je on sa svojim Ponijima napao selo Jakog Medvjeda?

— Znao sam odmah da je to umjetnička tvorevina plemena Vrana... — promrmljao je sebi u bradu Baker. — Znao sam čim sam je vidio...

— A što to? — začudio se traper starčevom mrmljanju.

— Košulja — odgovorio je Baker. — Znam i tko je ubio Bijelo Tele!

— Govoriš prilično nepovezano.

— Bio sam kod Ponija — počeo je objašnjavati Baker. Bijelo Tele se ljutio. Rekao je da više neće imati posla s ljudima koji su mu dosada dobavljali puške. Zahtijevao je da mu ubuduće oružje ja dobavljam, iako to nikada nisam činio. Tada sam u njegovom šatoru vidio tu košulju. Kunem ti se, McNotte, nešto ljepše nisam u životu vidio!

— Znam — počeo je sada mrmljati traper.

— Ponudio sam Bijelom Teleu cijeli imetak, ako mi... Što si to rekao da znaš? — odjednom je zastao trgovac.

— To za ratničku košulju Jakog Medvjeda — mirno je odgovorio traper. — No samo ti nastavi svoju priču.

— Zar košulja Jakog Medvjeda? — s nevjericom je upitao Baker. Vranama je zacijelo strašno...

— I jest. A što još ima novo?

— Pa na brzinu sam ostavio Ponije, jer je Bijelo Tele izgledalo kao da je pun baruta i kao da će se svakog časa rasprsnuti. Sada se vraćam iz Pryorove postaje. Tamo je sjedilo nekoliko tipova, a jedan je tu košulju imao uza se.

— Kojih tipova? — zanimalo je McNotta.

— Vođa im se zove Ruffin. Ne izgleda kao čovjek s kojim bih volio boraviti pod istim krovom. Zato sam se i pokupio odande.

— Poznajem ga — mirno je rekao traper. Taj prodaje Indijancima puške i alkohol, a često presreće trapere i oduzima im ulov. Bilo je bijelaca s Ponijima koji su napali selo Vrana. Vje-

rujem da ih je vodio taj Ruffin. No ne mogu zamisliti da bi mu Bijelo Tele dobrovoljno dao tu košulju.

— Nije mu je ni dao. Ruffin ga je zbog nje ubio! Razgovarao sam s nekoliko Ponija koji traže Ruffina. Kažu da je od Bijelog Teleta tu košulju najprije htio otkupiti. Kad to nije uspio, otišao je. Kasnije se vratio, ubio poglavicu i domogao se te košulje.

— Vrane kažu da košulja neovlaštenim vlasnicima donosi samo nesreću. Pripada samo plemenu koje ju je izradilo i čuvalo. Bijelom Teletu nije donijela sreće. A neće ni Ruffinu.

— Sada znam što sam želio znati — zadovoljno je rekao Baker. — Poniji su poludjeli od bijesa.

— A gdje je sada Ruffin? — zainteresiralo je traperu.

— Vjerojatno na putu u Fort Smith — rekao je Baker i otpio još gutljaj viskija. — Ima, međutim, i nekakvu kolibu na Big Hornu. Htio sam i ja od njega otkupiti košulju. Gotovo me zbog toga ustrijelio! Da sam znao kako je to vruća roba, ne bih o njoj ni razgovarao.

— Niti ćeš je ti dobiti, niti će je Ruffin zadržati — samouvjeren je rekao McNott.

— Otkud to znaš?

— Moj sin i ja pošli smo da tu košulju vratimo pravim vlasnicima Vranama.

— Zar si poludio, McNotte? Pa taj Ruffin je hladnokrvan ubojica! Od njega još nitko ništa nije oteo!

— Nitko ne može trajno zadr-

žati ono što mu po pravdi ne pripada — mirno je zaključio traper. Ruffinu će oduzeti tu košulju.

— I pritom sâm nastradati — zabrinuto je dodao Baker.

— To ćemo još vidjeti. Ne dobiju li Vrane natrag tu košulju, mogli bismo svi nastradati, jer bi došlo do međuplemenskih sukoba širih razmjera. A i ti Bakeru, znaš što bi takav značio. Koristio bi samo bitangama poput Ruffina.

— Ipak ću se, dođe li do toga, pokušati izvući — iskreno je rekao miroljubivi trgovac. — A sada ću poći na Yellowstone. Ima na rijeci jedna stara koliba. Nadam se da je još čitava. U njoj ću prezimiti.

— Nitko se ne može izvući iz onoga što život donese pomalo je mudrovao traper — pa se ni ti nećeš izvući, bukne li rat u preriji uz Yellowstone. Ovo je — zatresao je McNott glavom — isto toliko i moja zemlja Vrana, Ponija, Čejena i drugih plemena. Želim da na njoj što dulje poživimo u miru.

— Pravi si sanjar, McNotte. A ni ja nisam borac.

— Koliko ljudi ima Ruffin uza se?

— Trenutačno samo dvojicu. Ali ima posvuda ljude s kojima može računati. U Fort Smithu sam ga jednom vidio s povećom bandom. Misli na svojega sina, McNotte, vrati se, uvuci glavu i pričekaj dok sve ovo prođe.

— Ne — suprotstavio se McNott. — No svatko doista mora znati što čini i što mu je

činiti. Ima li oko Pryorove postaje sada mnogo Ponija?

— Samo nekoliko malih skupina. Jasno im je kako su im mali izgledi da se Ruffina dočepaju još ove zime. Morat će pričekati do proljeća.

— Ja toliko neću čekati — ustao je McNott, a njegov primjer slijedio je i Mlado Stablo.

— Želim ti sretan put, Bakeru! — pozdravio se s trgovcem.

— Tebi su dobre želje potrebnije nego meni — prijateljski je uzvratio trgovac.

Stisli su jedan drugom ruku i rastali se.

McNott je krenuo sa sinom na istok.

— Je li Baker u pravu, oče? — upitao je Mlado Stablo.

— S njegova stajališta jest. Nismo, međutim, na ovom svijetu da bismo se skrivali pred svakom burom i nevoljom.

— A možda je zaista već prekasno da uhvatimo lopove?

— Nikada neće biti prekasno, sine. Nešto smo obećali Jakom Medvjedu. Svako svoje obećanje dosad sam ispunio.

— Strahujem da ovo nećemo moći ispuniti.

— Prerano je za takva strahovanja — smatrao je McNott.

Nije htio sinu priznati da i sam gaji takve bojazni. Osobito se brinuo što će se dogoditi ako se snijeg počne otapati, a on još ne bude stigao k Vranama s njihovom svetom ratničkom košuljom.

XV

Bogs Ruffin već je dulje vrijeme promatrao Indijanca koji je

na svom malom ali jakom poniju jahao razrovanim brežuljkastim zemljištem što se spuštalo u dolinu rijeke Big Horn. U dobro podstavljennoj jakni Ruffin je stajao ispred masivne brvnare iznad rijeke, oslonjen o pušku koju je podigao tek kad se Indijanac već gotovo približio kolibi.

Indijanac je bio dobro oмотан bizonskom kožom, iz koje su mu izvirivali samo obrazi. Kad je dojahao do kolibe, Ruffin je u njemu prepoznao ratnika Ponija, svog plaćenog doušnika koji ga je redovito izvještavao o zbivanjima u selu poglavice Bijelog Teleta, i to već godinama. Ruffinu je bilo dragocjeno da zna što Bijelom Teletu treba, kako je poglavica raspoložen, te koliko će se s njim smjeti cjenkati u svakoj narednoj trgovini. Bezobzirni pljačkaš rijetko je kada svoje pothvate i poslove prepuštao slučajnosti.

— Projahao sam dug put da stignem ovamo k tebi, Ruffine — rekao je ratnik.

Bio je doista iscrpljen, a na licu su mu se zapažale duboke bore.

— Sigurno si imao razloga za to, Moony.

— Dobro je da si ubio Bijelo Tele, tu smrdljivu strvinu! — rekao je Monny, sjahujući. — Neki te ratnici još uvijek traže uokolo, no uskoro će prestati. Previše je hladno, pa već sumnjaju da si još uopće u zemlji Indijanaca.

— Tko će biti novi poglavica? —animalo je Ruffina.

– To se još ne zna. Bit će, međutim, najbolje da slijedećeg ljeta još ne dolaziš u naše selo. A na drugo ljetu rijetko će još tko uopće pomišljati na Bijelo Tele, dapače, mnogi će ti biti zahvalni što si ga smaknuo.

– Zar je to sve što si mi htio reći, Moony?

– Kod Vrana je bio – nastavio je Poni dalje obavještavati – bijeli traper koga mi zovemo lovcem na dabrove.

– Zove se McNott – više za sebe primijetio je Ruffin. Što je s njim?

– Priča se da traži tebe.

– Zašto bi me tražio? Pa je dva ga poznajem!

– Traži košulju Jakog Medvjeda. Navodno je Vranama obećao da će im je vratiti.

– Bilo bi to vrlo glupo od njega – napomenuo je Ruffin. – McNott je, naime, poznat po tome da draži riječ, a ovo obećanje neće moći održati.

– S njim je i njegov sin. No najvažnije je – zablistale su Indijancu oči – da McNott točno zna gdje će te naći.

– Otkud to zna?

– Što ćeš mi dati ako ti kažem?

Za trenutak je Ruffin šutio. A onda je odložio pušku, pošao u kolibu, te se vratio s nekoliko paketića duhana i bocom viskija. Moony je pohlepno posegnuo za poklonom, osobito za bocom. Sve je brižno spremio o sedlu svojega ponija.

– Zacijelo poznaješ trgovca Yellowstonea Bakera? – upitao je. – On je, vidiš – nastavio je kad je Ruffin potvrdno kim-

nuo – bio kod nas, a poslije je sreo McNotta. I Yellowstone Baker i McNott znaju da je košulja Jakog Medvjeda kod tebe.

– Gdje je Baker sada? – zapitao je Ruffin.

– Ima kolibu na Yellowstoneu. Iza velikih hrastova.

– Znam gdje je to – zadovoljno je protrljao ruke Ruffin.

– Dobro je, Moony – pohvalio je svojega doušnika. – Hvala ti što si me došao obavijestiti.

– Hoćeš li opet doći u naše selo?

– Hoću. Onako kako si ti rekao. Drugog ljeta. Ali možda i prije, ako opasnost prije prođe. Neće ti biti žao budeš li me i dalje obavještavao kako je kod vas.

Indijanac nije ništa odgovorio. Vinuo se u sedlo, okrenuo ponija i pojahao. Ruffin je gledao kako nestaje među brežuljcima. Odjednom mu je bilo još hladnije, pa se bolje ogrnuo jaknom.

Ušao je u kolibu. Njegova dva pratioca sjedila su uz otvoreno ognjište. Znatiželjno su ga pogledali.

– Je li ti crvenokožac donio neku važnu vijest?

– Polazimo – kratko je rekao Ruffin, ne odgovorivši na pitanje.

Počeo je skupljati svoje stvari.

XVI

Slijedećeg je jutro opet obilato sniježilo. Bakera to nije uznemirivalo. Nije mu ništa bilo nužno potrebno. Nije mario i da koliba bude zametena pet-šest tjedana. Koliba u kojoj je bora-

vio bila je mala, ali je u njoj za zimu bilo sve pripremljeno: i drva i hrane. A imao je još koječega i u svojim kolima.

Iz jedine prostorije u kolibi, gdje je i kuhao i spavao, vodio je izlaz u staju u kojoj je smjestio mazge. U staji je bilo dovoljno zaliha sijena. Svakoga ljeta Baker je, naime, krstareći zemljom Indijanaca, svraćao i k ovoj kolibi te pripremao zalihe za zimovanje — i svoje i svojih životinja.

Kolibu je posjedovao već barem deset godina. Bila je čvrsto građena. Bio je sretan što je i za ovu godinu pripremio zalihe, iako nije bio namjeravao prezimiti u kolibi. Bio se radovao odlasku u Fort Smith, da tamo provede Božić. Volio je i pečenog, kestenjem punjenog purana, i ugođaj blagdanske svečanosti u oficirskom klubu u tvrđavi. Triput na dan proklinjao je Bogsa Ruffina i njegovu pljačkašku družinu što su mu pokvarili planove. No još je više razmišljao o Indijancima, pitajući se hoće li shvatiti kakve gluposti čine, međusobno se sukobljavajući.

Slijedeća će godina, znao je, biti teška, jer nemiri među Indijancima neće lako prestati.

Vani je hujio vjetar, a kroz jedini prozor kolibe vidjelo se kako snijeg pada u gustim kovitlacima. Na Yellowstoneu su pucale i sudarale se sante leda, što se osobito čulo noću, cijele noći, no Baker se na to već bio naviknuo.

Čučnuvši kraj vatre na otvorenom ognjištu, nabacio je na

nju nova drva. Vatra se raslam-sala te povećala Bakerovu sjenu i sjene predmeta na drvenim zidovima kolibe. Baker je sjeo kraj vatre i uzeo u ruke Bibliju, jedinu knjigu koju je čitao i uvijek nosio uza se. Gotovo ju je već znao napamet. Prelistavao je stranice, tražeći neku zanimljivu priču.

Vani je vjetar još više ojačao. Baker nije zamijetio sjenu što je promakla kraj prozora kolibe. Previše se bio zaočio u čitanje.

Kad su se vrata iznenada otvorila, pomislio je da je to zbog vjetra, da nije bio dobro namaknuo rezu.

U kolibu je ušla hladnoća.

Ali — to je bila hladnoća smrti.

Okrenuvši glavu k vratima, Baker je od zaprepaštenja ispustio Bibliju. Jaki muškarac na vratima izgledao je u debeloj podstavljenosti jakni poput medvjeda.

— Dobra večer, Bakeru!

Ruffinov glas s otvorenih vrata jedva se čuo od oluje. Iza Ruffina u kolibu se nahrupila i njegova dva, jednako zlorada pratioca.

— Baš ti je divno ovdje — podrugljivo je nastavio Ruffin. — Stoga se, vidiš, često i pitam zašto su ljudi tako glupi te riskiraju život uzalud, bez ikakve koristi.

Baker nije odgovarao ništa. Samo je svim čulima osjećao život oko sebe, svjestan da su mu to posljednji trenuci.

— Gdje je McNott? — upitao je Ruffin.

— Tko? — začuđeno je upitao Baker, trudeći se da mu glas zvuči mirno.

Jedan od Ruffinovih pratilaca udario ga je nogom, pa je starac gotovo pao u vatru. Udarilo je glavom o kamen na ognjištu. Kamen je bio usijan i starac nije mogao zatomiti bolan krik.

— Što si mu to ispričao? — upitao je Ruffin, čučnuvši kraj ognjišta.

Skinuo je kožnate rukavice i nadnio ruke nad vatru, kako bi ih ugrijao. Na kapama i ogrtačima nezvanih gostiju obilato se topio snijeg.

— Ništa, baš ništa. Već je i sâm sve znao — smogao je Baker snage za odgovor.

— A što je to već znao? — opasno mirno je upitao Ruffin.

— O Bijelom Teletu i ratničkoj košulji... O Vranama i Ponijima... Sve... — zamuckivao je Baker.

— A o meni? Što je znao o meni?

— Također sve. Zna da je košulja kod vas.

— Zna zato što si mu to ti rekao.

— Nisam.

— Da! Ti su mu to rekao, štakoru jedan! A rekao si mu i to da me može naći na Big Hornu.

— Nisam... nisam ništa rekao... ništa...

Jedan od Bakerovih ortaka zgrabio je trgovca straga za kosu i povukao mu glavu naniže tako surovo da se starac upla-

šio da će mu puknuti vratni kralješci.

— Znao sam već u Pryorovoj postaji da ćeš zabosti nos u naše poslove! — bjesnio je Ruffin.

— Kaži mi gdje je McNott!

— Otišao je na... na putu je u... u Fort Smith! Nisam mu... nisam mu rekao ništa.

Ruffin je posegao za koltom ispod ogrtača tako brzo da to Baker nije ni zamijetio. Pucao je starcu ravno u lice. Starac se srušio kraj ognjišta.

— Izbacite ga odavde! — naredio je Ruffin svojim ljudima.

— Ovdje ćemo prenoćiti — dodao je.

— Ne možemo ga pokopati. Snijeg je previsok! — prosvjedovao je jedan od dvojice bandita.

Odnesite ga u staju! — odlučio je Ruffin.

Sjednuvši kraj vatre, Ruffin je zamišljeno zurio u plamen. Nije namjeravao ići u Fort Smith prerano, htio je pričekati da jenjaju potjere Ponija za njim, a nije bio siguran ni u to koliko je u tvrđavu već doprlo vijesti o događajima na indijanskom području i njegovoj ulozi u njima. Sada će, međutim, činilo mu se, morati izmijeniti planove. McNotta je već nekoliko puta vidio, a mnogo više je o njemu čuo. Bio je to protivnik koga nije smio potcijeniti.

XVII

Stojeći na stijeni iznad rijeke. Stari Bik, plemenski vrač Ponija, promatrao je kako se sante leda gomilaju koritom rijeke i udaraju o obalu. Rijeka je ste-

njala kao kakva ranjena životinja, probijajući se kroz uske procijepe među santama.

Usprkos hladnom vjetru, stari vrač imao je na sebi samo pregaču oko kukova. Činilo se da uopće ne osjeća hladnoću. Nije imao ni kape. Kosa mu se rasula po ramenima.

Vrač je odjednom počeo pjevati. Snažnim glasom slao je u vjetar riječi prastare pjesme. Stare koliko i pleme Vrana. Počeo je i plesati, te mu se uskoro pušilo iz ugrijana tijela. Zaklinjao je bogove, zazivao duhove.

Svi koji su gledali vračev obredni ples bili su uvjereni a osjećaju prisutnost duhova. Bili su tu, a Stari Bik je bio s njima tešku bitku za dobrobit plemena. Gledali su ga iz sela: ratnici, starci, žene, djeca. Promatrao ga je i poglavica Jaki Medvjed. Bio je znatno smršavio, oči su mu ležale duboko u dupljama, obrazi bili upali, koža zategnuta.

Poglavica je odavno zamjećivao da ga u selu mnogi izbjegavaju, poniču glavama pred njim, izbjegavaju njegov pogled. nije više bio neosporan vođa plemena. Na mahove je i njega obuzimao strah, dapače očaj, jer su se zalihe hrane, što su ih s velikim naporima i samoodrićanjem lovci bili skupili, opet opasno smanjile. A ništa nije obećavalo skorašnje bolje dane. Pleme Vrana već je gladovalo, a lovci su se opet, već danima, vraćali iz lova praznih ruku.

Sve je više ratnika slušalo Starog Bika, povodilo se za vra-

čevim plesom. A vrač je i dalje pjevao svoju pjesmu o bijesu bogova zbog kukavičluka Vrana, tvrdeći kako će taj bijes biti to veći što dulje Vrane budu odgađale neizbježan sukob s Ponijima.

Promatrači vračevog plesa vjerovali su kako je Stari Bik dovoljno i jak i lukav da pobijedi zle duhove i izvuče pleme iz bijede.

Jaki Medvjed bio je, usprkos odgoju, dovoljno razborit da ne vjeruje u te vradžbine. Nije, međutim, prosvjedovao, jer ga je hvatao očaj kad je vidio gladnu djecu i čuo ih kako plaču za mesom. Tako se i sâm sada pomalo prepuštao zamamnom vračevu glasu, zvucima stare obredne pjesme.

Počelo je opet gusto sniježiti, ali je stari vrač i dalje neumorno na stijeni plesao, a iz sela su ga pratili bubnjevi.

Pjesma je bivala sve glasnija, ritam plesa sve brži, sve dok se stari vrač nije srušio, a bubnjevi umuknuli. Više ratnika pohitalo je na stijenu da odnesu vrača u selo. Bio je u buni kad su ga unijeli u njegov vigvam.

— Pleme je proketo! — dobacio je u prolazu Jakom Medvjedu jedan od vračevih sljedbenika.

— I to zato što ga je prokleo Stari Bik! — oštro je odgovorio poglavica.

— Čuvaj se, Jaki Medvjede! — zaprijetio je ratnik. — Samo Stari Bik može pobijediti duhove, ali zato pleme mora činiti ono što on savjetuje.

— Neka onda Stari Bik otvo-

reno kaže da želi biti poglavica! Zar nije zbog toga slao i ubojice za lovcem na dabrove?

— Samo je htio spriječiti nesreću.

— Htio je on spriječiti lovčev pothvat, kako bi mogao tvrditi da se obistinilo njegovo proročanstvo. Bolje bi bilo da se svi vi koji ga podržavate dobro pripazite. Stari Bik je takav da tamo gdje mu ne pomažu duhovi voli sebi pripomoći sâm — ozbiljno je opominjao Jaki Medvjed. — Znam ja to već dosta dugo. Da nam sada nije tako teško, da se ne moramo boriti za goli život, brzo bih ja razotkrio toga lukavca.

— Nitko te ne bi poslušao, Jaki Medvjede!

— Nisam baš siguran u to! A kad se lovac na dabrove vrati sa svetom košuljom...

— Nikad se neće vratiti — bio je uvjeren poglavičin sugovornik. — Neće zato što je bljedoliki i što je odviše slab.

— Jači je od svih vas! — branio je poglavica i sebe i prijatelja.

Okrenuvši se, završio je taj razgovor, ali je još dugo razmišljao o njemu. Bilo mu je jasno da je sâm. Još prije nekoliko tjedana nijedan se ratnik ne bi usudio tako drsko s njim razgovarati.

Jaki Medvjed počinjao se čak pitati je li bila ispravna njegova odluka da pleme smiri, a u potragu za košuljom pošalje bijelca. Možda je doista trebalo povesti rat protiv Ponija? Razbor mu je, međutim, opet govorio da je bio postupio ispravno.

XVIII

McNotta i Mlado Stablo po drugi je put iznenadio snijeg. Ovaj put bio je to na Big Hornu i nisu imali vremena sagraditi nikakvu kolibu. Stigli su se samo spustiti k rijeci te tomahovcima izdupsti kakvo-takvo sklonište u stijeni nagnutoj nad vodom. McNott je čak uspio sakupiti dovoljno granja za vatru. Pred ulaz izdubljenog skloništa vjetar je uskoro nanio toliko snijega da su zapusi poput zida još više zaštitili traperu i njegovog sina.

— Hoćemo li uspjeti pronaći Ruffinovu kolibu, oče? — po običaju je počeo zapitkivati Mlado Stablo.

— Točno znam gdje je — samopouzvano je odgovorio traper. — Kad netko ovom zemljom luta tako dugo kao ja, nastoji upamtiti skloništa i Indijanaca i bijelaca, osobito bijelaca. Kolibu o kojoj je govorio Baker davno je izgradio neki lovac, koji se potom utopio u rijeci, u Big Hornu. Otada su kolibu mnogi posjedovali, koristili se njome. Još uvijek tamo stoji, uporabljiva.

— Dugo smo već na putu — primijetio je mladić.

— Dulje nego što sam i očekivao — priznao je McNott.

— Kako li je sada u selu Vrana?

— Na vrijeme ćemo to saznati — mirno je odgovorio traper.

Odavno je sebi postavljao baš to pitanje. Osim toga je bio zabrinut, zbog rovarenja staroga

vrača, i za sudbinu Jakog Medvjeda i cijeloga plemena.

Ponovni obilat snijeg značio je daljnje zadržavanje i daljnje prepreke u njihovoj potrazi. McNott je ponekad i sâm pomišljao kako je možda i stari vrač imao pravo, govoreći o prokletstvu i neuspjehu njegovog pokušaja da vrati svetu košulju.

— Gupost! — glasno je iznenada rekao, prevladavši malodušnost koja ga je i toga časa obuzela.

Sin ga je začuđeno pogledao. Brige su ostajale. Izvan skloništa je urlao vjetar, bješnjelo nevrijeme. A snijeg je padao sve gušći i gušći.

Traper i njegov sin još su se više primaknuli k vatri. Morali su čekati, a baš im je to padalo najteže.

XIX

Probijao se kroz snježne namete i vijavicu i gotovo upao u rijeku, jer se obale nisu razaznavale. Bio je srednje visine, širokih ramena, obučen u dugačak vuneni kaput s kapuljačom. Za sobom je vukao mazgu. Taj čovjek kao da nije imao lica: sve je bilo obraslo bradom. Prekriven snijegom, pognuto hodaćući uz vjetar, probijao se obalom Yellowstonea. Tražio je Bakerovu kolibu. Znao je da mora biti negdje tu, u blizini, ali mu je snijeg oslabio mogućnost snalaženja, osjećaj za udaljenost.

Kako je bio iznenada nabasao na rijeku i gotovo upao u nju, tako su se pred njim odjednom pojavili i obrisi kolibe. Pojavili su se iz posvemašnje bje-

line od koje su ga već boljele oči. Obradovao se što će se skloniti od hladnoće, ugrijati se, a možda i popiti dobru vruću kavu. Inače je koliba u ovo doba bila prazna, no sada se kroz jedini njezin prozor probijalo svjetlo.

Čovjek je bio Francuz iz kanadske pokrajine Quebec. Sahnjao je pokatkad o Parizu i francuskim lučkim gradovima, ali je na američkom Zapadu bio već tako dugo da je zaboravio i vlastito francusko ime i prezime. Svi su ga zvali Tulipe — Tulipan — ali se on tome nije ni malo protivio. Čak je zaboravio kako je dobio taj nadimak.

Tulipe je, dakle, dovukao mazgu do staje i htio se najprije pobrinuti za životinju. Uveo ju je u staju, gdje su ga dočekale četiri uplašene mazge. Ugledavši vrata prema prednjoj prostori i svjetlo ispod njih, smatrao je kako je red da pozdravi one koji su tu već boravili.

Dobar dan! — doviknuo im je na francuskom. — Ovdje je jedan dobar prijatelj. Čovjek u potrazi za toplim skloništem. Nije bilo odgovora.

Poveo je mazgu k jaslama, napunio ih sijenom, rasedlao životinju te pošao prema vratima ljudske nastambe. Nije stigao do njih, jer je pao preko ljudskoga tijela. Dok se uspravljao, začuo je nečije ječanje. Čučnuvši kraj tijela ugledao je blijedo lice bradonje, tako blijedo da je čovjek izgledao poput utvare.

— Yellowstone Baker! — uskliknuo je Tulipe od iznenađenja.

Kleknuvši kraj trgovčeva tijela, pogledao je još jednom prema svjetlu ispod vrata, no sada već siguran da u susjednoj prostoriji nema nikoga.

Kratko krkljanje odalo je da je Baker ranjen. Podigavšimu glavu, shvatio je da je Baker još živ ali da neće dugo živjeti. Bilo je ionako pravo čudo što je još disao.

Podigavši Bakerovo tijelo, prenio ga je u prednju prostoriju. Tamo je gorjela petrolejka. Na ognjištu je bilo još žari. Položivši Bakera kraj ognjišta, Tulipe mu je uspio naliti u usta malo kave koje je još bilo u loncu.

Baker je otvorio oči. Pogled mu je bio nebično jasan. Šutke je zurio u Tulipea. Pokušao je čak sjesti, ali se zakašljao, a iz usta mu je potekla krv.

— Tko ti je to učinio, Bakeru?
— upitao je Francuz, brišući starom trgovcu znoj s čela. — Koje su to svinje bile? — Ruffin — promrmľjao je Baker, snažno stisnuvši Tulipeov zglob. Bogs Ruffin. Čuvaj se, Tulipe! Opasna je to zmija! Ima ... sa sobom još dvojicu. Moraš opomenuti ... opomenuti McNotta!

Stisak starčevih šaka još se više pojačavao, a oči su mu plamtjele.

— McNotta obavijestiti! — ponavljao je. — Jesi li razumio?

— Naravno, prijatelju! Treba da opomenem McNotta. Ali gdje je on?

— Na Bih Hornu ... Ruffin ... Koliba je Ruffinova, ali ...

Prekinuo ga je takav napad kašlja da je Tulipe pomislio ka-

ko je starcu došao kraj. U Bakeru je, međutim, još bilo snage. Kao da se zainatio da dokraja izgovori svoje upozorenje.

— Ruffin ... On više nije tu ...

— Nije više u kolibi na Big Hornu? — pokušavao je shvatiti Francuz.

— Točno. Čuo sam ... Razgovarao je sa svojim u ovoj kolibi ... A ja sam bio u staji ... Rekao je daće poći u tvrđavu ... U Fort Smith ... Ali zna ... on zna da ga McNott progoni. Postavit će mu zasjedu ... ubiti ga, kao i mene.

— Shvatio sam, Bakeru — umirivao ga je Tulipe. — Ali, zbog čega uopće McNott traži Ruffina?

— Ratnička košulja ... promrmľjao je starac umirući.

— Košulja Jakog Medvjeda ... Moraš ga upozoriti, Tulipe!

Posljednje riječi starac je još jedva istisnuo iz sebe. Umro je.

Tulipe je tužno sjeo kraj njega. Poznavao je Bakera dosta dugo i bio uvjeren kako baš taj dobroćudni, miroljubivi trgovac, među svim bijelcima što su krstarili indijanskim područjem ima najviše izgleda da mirno umre u krevetu.

Pokušavao je shvatiti o čemu mu je to Baker na samrti pričao, na što je i koga upozoravao. Za Ruffina je samo površno bio čuo, ali o košulji poglavice Vrana je znao. Košulju su oteli Poniji, a Ruffin je Ponijima prodavao puške. To je morala biti neka veza. A McNott je bio prijatelj Jakog Medvjeda.

Tulipeu nije bilo baš sve ja-

sno. Shvatio je ipak da je McNott u životnoj opasnosti. A McNott je bio i njegov prijatelj. Francuz je uzdahnuo: neće biti ni vatrice, ni vruće kave. A vani je i dalje bješnjela oluja.

Morat će poći dalje. Na Big Horn. Do McNotta.

Sklopio je Bakeru ukočene oči.

XX

Dolazili su niz rijeku. Ili su nekako saznali da su McNott i Mlado Stablo na Big Hornu ili su slučajno namirisali dim s njihove vatre.

S ulaza špilje, u kojoj su se on i sin odmarali već tri dana, McNott se povukao u zaklon. Bez riječi je nogom razgrnuo vatru, a potom još na žar nabacao snijega.

Mlado Stablo nije ništa pitao. Samo je ocu pružio njegovu pušku, a sâm se latio svojega luka i strijele.

Provirivši ponovo iz skloništa, traper je ugledao Ponije na obali rijeke, ni pedeset metara daleko. Savjetovali su se. Bila je to mala skupina od samo šest ratnika. Konje su vukli za sobom. Bili su omotani debelim kožama, sasvim prikladnima za hladnoću koja nije popuštala već danima. Indijanci su polako pošli niz rijeku, pažljivo se osvrćući uokolo. Svakako su nešto tražili. Ili nekoga.

Zacijelo bi uskoro otkrili McNottovo skrovište, a traper to nije smio mirno dočekati. Podigavši kundak puške k obrazu, tek je časak nišanio, a onda zapucao. Pucanj je prekinuo lede-

nu tišinu. Pao je jedan od indijanskih konja.

Traper se već pripremio za drugi pucanj. No dok je on punio pušku, Poniji su već jurnuli na njega. Otkrili su njegovo sklonište te zapucali u tom smjeru.

Traperov slijedeći metak pogodio je jednoga Ponija u kuk i bacio ga u snijeg. Uto su i ostali Poniji plegli u snijeg i počeli puzati prema špilji. Traper više nije imao tako dobre mete. A Indijanci bi povremeno poskočili i iz svojih pušaka zapucali prema njemu. Nisu, na svu sreću, bili precizni.

Iznenada se pred ulaz McNottova skrovišta srušila povećća hrpa snijega. Bila se nadvila nad ulazom, a srušila se što od metaka Ponija što od zvuka njihovih pucnjeva. Zrak je ispunila sitna prašina raspršena snijega. Brzo se povukavši od ulaza, traper na trenutak nije ništa vidio. Poniji su to iskoristili te dotrčali bliže špilji.

McNott je ponekad, pa tada i sada, morao odustajati od svog načela da nikome ne valja oduzimati život. Nanišanio je u tijelo jednoga ratnika. Kad je ovaj pao, traper je već punio pušku. Ostali ratnici ponovno su potražili zaklon ili plegli po snijegu, to prije što je i Mlado Stablo počeo odapinjati u njih svoje strijele. Od špilje su sada bili udaljeni samo tridesetak metara.

— Kad bi samo snježilo! — poželio je McNott. — Napadači bi brzo odustali.

— Mogu nas opkoliti i izglad-

niti — mirno je primijetio njegov sin.

Traper se uto osvrnuo na drugu stranu i protrnuo: odo-
nud je dolazila još veća skupina
Indijanaca. Očito su šestorica, s
kojima se bio sukobio, bili samo
prethodnica. Prisebno pogle-
davši zalihe baruta, traper je
shvatio da nikako neće moći iz-
držati bitku s toliko nadmoćni-
jim neprijateljem.

Čulo se već grleno dozivanje.
To su se Poniji sporazumijevali
što će dalje poduzeti.

McNott je povukao sina od
ulaza. U pravi čas, jer se uto na
ulaz srušila prava kiša metaka.
Meci su pronalazili put i u špi-
lju i opasno se odbijali od zido-
va. Ponovno se počeo opasno
obrušavati snijeg.

Poniji su nadirali sve bliže.
Polako, ali nezadrživo. Pucali
su na špilju sad s jedne sad s
druge strane, pokrivajući se
međusobno, ne dopuštajući tra-
peru da im uzvрати vatrom. Pu-
cali su neprestance.

Stišćući pušku, McNott se od-
lučio boriti do posljednjeg da-
ha.

Opet se začuo pucanj. Jedan,
pa drugi. McNott je naćulio uši:
ti pucnjevi razlikovali su se od
dotadašnjih, kao da je, osim In-
dijanaca, pucao još netko drugi.

— Sigurno ih ima i s druge
strane rijeke — javio se Mlado
Stablo. — Pucnji su došli s one
obale.

— Ali ne protiv nas — zado-
voljno je ustanovio traper, kad
je netko s druge obale, očito mu
pritićući u pomoć, ponovno za-
pucao. — To su drukčije puške

— znalački je ustanovio, pozna-
vajući zvuk gotovo svakog oru-
žja u uporabi na Zapadu.

Traper je ponovno dopuzao
do ulaza svojega skrovišta. Već
se i smrkavalo. Pucnjevi Ponija
su prestali. Ali oni s druge oba-
le još nisu, sijajući među Poniji-
ma nedoumicu. Pao je jedan
ratnik, pa jedan konj. Poniji su
se počeli povlačiti. McNott je i
sâm ispalio za njima još jedan
metak. Jedan od ratnika je zate-
turao, ali mu je najbliži do nje-
ga pomogao da se održi na no-
gama.

Ponija više nije bilo. McNott
je jedva vjerovao da je ostao živ!
Zavladala je tišina. Traper je
slutio tko ga je to spasio, ali još
nije bio siguran.

— Eno nekog jahača! — upo-
zorio ga je Mlado Stablo.

Tada ga je i traper ugledao:
masivnu spodobu na mazgi. Ja-
hač je, približivši se špilji, teško
sjahao i kroz debeo snijeg za-
tapkao prema ulazu.

— Dobar dan, McNotte! —
pozdravio je na francuskom. —
Zar nećeš poželjeti dobrodošli-
cu starom prijatelju?

— Tulipe! — priskočio je k
njemu McNott.

Odbacio je pušku, obuzet
olakšanjem. Zagrlio je Francu-
za. Oba su se glasno smijali i
vrtjeli u krugu kao djeca. Mlado
Stablo u nedoumici je zurio u
starce. Konačno je Tulipe pri-
šao i k njemu i stisnuo mu de-
snicu, i to tako snažno da je
mladić pomislio kako će mu je
zdrobiti.

— Stari Tulipe još uvijek ima
dobar nos — čavrljao je Fran-

cuz. — Nanjuši kada se treba pojaviti, u pravom trenutku. Potprašio sam tim Ponijima, pa će nas sada ostaviti na miru.

— Svejedno bismo za ovu noć morali potražiti neko drugo logorište — smatrao je McNott. — Jesi li to na putu u Fort Smith, Tulipe? Ili su te nemiri među Indijancima potjerali iz brda?

— Tražio sam baš tebe — odgovorio je Francuz na nemalo traperovo iznenađenje. — No činjenica je i ovo što ti kažeš: posljednjih tjedana nije osobito ugodno skitati se indijanskim područjem.

— Tražio si mene? — još uvijek je s nevjericom zatresao glavom McNott. — Kako si samo znao da smo sin i ja ovdje, na Big Hornu?

— Rekao mi je Baker — odgovorio je Tulipe. — Htio sam se odmoriti u njegovoj kolibi na Yellowstoneu. Tamo sam ga našao.

— Našao, kažeš? — nije shvaćao traper.

— Teško ranjenog. Sada je mrtav. Prije mene posjetio ga je netko drugi: Ruffin! Taj ga je ubio. Kad sam stigao, stari je trgovac umirao. Uspio mi je, međutim, ponešto ispričati. Brinuo se najviše za tebe.

— Taj u svom životu ni mrava nije zgazio! — sažalno je rekao McNott. — Uvijek je izbjegavao sukobe.

— Ni sada se nije borio: ubili su ga, čini se, iznenada. Zamolio me da ti prenesem neka upozorenja. O tome ćemo čim pronađemo sigurnije logorište.

— Dobro — suglasio se traper. — Uzmi naše stvari, sine! — obratio se Mladom Stablu. — Jesi li sada čuo — upitao ga je — kako su život i smrt opasno blizu, kako pogiba čak i onaj koji pokušava izbjeći borbu?

XXI

Tvrđava Fort Smith sastojala se od desetak baraka postavljenih u obliku potkove. Bilo je tu i nekoliko civilnih zgrada kao, na primjer, ured privatne tvrtke za prevoz tereta, koja je radila za vojsku, a bio je i ne osobito raskošan drveni hotel.

U salunu toga hotela upravo je u kaminu gorjela ugodna vatra. Tri dana uoči Božića raspoloženje je već bilo blagdansko, a blagovaonicu je prožimao miris pečenog punjenog purana.

Konobar je upravo za jedan stol donio poslužavnik s debelim čašama punima punča.

— Ove si godine, čini se, loše poslovao s crvenokošcima, Ruffine? — upitao je neki prevoznik koji je jučer s kolonom vozila stigao s Istoka.

— Naprotiv! — odgovorio je Ruffin, koji je sjedio za susjednim stolom, te otpio iz čaše gutljaj vrućeg punča. — Napravio sam preko ljeta poslova za cijelu godinu.

— A, to mi nećeš prodati, Ruffine — nastavljao je, međutim, prevoznik. — Bit će da su Indijanci otkrili kako ih varaš ili si možda čak preoteo kakvu skvo nekom poglavici.

— Obavio sam najbolji posao u životu — hvalisao se i dalje pljačkaš.

Lice mu se, što od toplote u prostoriji, što od vrelog punča, bilo zaražilo.

— Ne moram se po ovom vremenu dalje mučiti, kad mi nije nužda — dodao je.

— Onda si zacijelo pronašao zlatnu žilu?

— Ne to — odgovorio je Ruffin, zatresavši glavom. — Slušaj me, Hendriče! Vidim da mi ne vjeruješ. Ali sada ću ti nešto pokazati, pokazat ću vam svima.

Posegnuvši za zavežljajem kraj sebe, Ruffin je iz njega nešto izvadio.

Kad su ljudi ugledali prekrasno izrađenu i ukrašenu ratničku košulju od jelenske kože, u blagovaonici je od udivljenja zavladala tišina. Svatko se od njih odavno potucao divljinom, pa su čak i oni koji nisu imali previše izravnih dodira s Indijancima znali koliko takav divan predmet vrijedi.

Prevoznik je čak od ushićenja zazviždao. Ustao je, prišao za Ruffinov stol i opipao košulju.

— Koga si za ovo umorio, Ruffine? — upitao je u šali, ne sluteći koliko je blizu istini.

— Umorio? — iznenadio se Ruffin. — Ne pričaj gluposti! Naprosto si mi zavidan!

— Ne znam, Ruffine... — kimao je glavom prevoznik. — Znam samo da se ovakvo nešto ne dobiva badava.

— Vjeruješ li mi sada da sam napravio posao godine?

— Vražji si, Ruffine — ustanovio je sugovornik kao u znak priznanja. — Pitam se još uvijek kako si zaista došao do ove ko-

šulje. Dobro znam da se takav komad plaća krvlju!

— Stvarno si lud, Hendriče! Kaži radije hoćeš li je kupiti? — podigao je Ruffin glas i uokolo mahnulo košuljom kao da je licitira. — Tko daje pet tisuća dolara? — upitao je.

— Ne bih se pleo u to — otvoreno je bio sumnjičav prevoznik i vratio se za svoj stol. — Ne poznajem — nastavio — baš sve rituale crvenokožaca, ali sam siguran da je ova košulja nekom njihovom plemenu svetinja. Zacijelo pripada nekom slavnom ratniku. A taj ti je nije drage volje.

— Tko daje pet tisuća? — ponovio je pitanje Ruffin.

— Nemamo ti mi toliko novaca — javio se neki vozač — no u St. Louisu ćeš za nju zacijelo dobiti i mnogo više.

— Poći ću u St. Louis — rekao je Ruffin. — I ja sam već pomišljao da vi niste kupci za ovakvo nešto.

— A dragi su nam i naši sklopovi! — opet se javio Hendrik. — Za tvoj se — dodao je — ne bi moglo reći da ti je osobito siguran. Na tvom bi me mjestu veoma svrbjela koža na tjemeni.

— Nisam slabić poput vas! — junačio se pripiti Ruffin.

Sjeo je i opet posegnuo za čašom punča, otpivši iz nje.

— U St. Louisu će za ovu košulju — ustvrdio je — dobiti najmanje sedam tisuća dolara, a možda i mnogo više. Bit će vam žao što niste prihvatili moju današnju ponudu.

XXII

Ledeni vjetar šibao je dolinom Big Horna, kad se Tulipe iz Fort Smitha vratio na mjesto gdje su ga očekivali McNott i Mlado Stablo. Bilo se već smrknulo.

— Ruffin je u tvrđavi — izvijestio je Francuz. — Hvalio se košuljom, nudeći je na prodaju. Nema uza se nikakvih prijatelja. Mnogi mu zavide, a oni koji imaju imalo pameti u glavi izbjegavaju ga kao kugu, bojeći se da na proljeće ne bi imali sukoba s Indijancima. Slute da do košulje nije došao na pošten način.

— Gdje se smjestio?

— U »Plains Innu«, zajedno sa svojim ortacima. Sutra namjera krenuti na Istok. A već je danas slavio blagdan. Cijeli hotel miriše po punču i puranu.

Francuz je, misleći nejednako na te mirise, zakolutao očima.

— Dobra ovoga svijeta nepravedno su raspodijeljena! — primijetio je.

McNott i Mlado Stablo su ustali. Slijedeći Tulipea, popeli su se na brežuljak iznad rijeke, te pošli prema tvrđavi. Oko tvrđave nije bilo uobičajene visoke ograde od kolja. Bila je opasana samo onižom običnom ogradom, u kojoj su, u blagdan-skom raspoloženju, sva četvora vrata bila širom otvorena. Stražara nije bilo ili ih barem nisu vidjeli. Iz oficirskog su kluba dopirali zvuci božićnih pjesama. I u salunu »Plains Inna« se pjevalo. Netko je k tome nemilice lupao po javnom klaviru,

uvjeren da prati pjesmu grubih glasova.

Tri prijatelja prišla su hotelu sa stražnje strane, tako da ih nitko nije ugledao. Vojno vježbalište, preko kojega su prošli, bilo je, naravno, sasvim prazno.

— Ovo je gotovo prelako išlo

— primijetio je McNott.

— Božić je, prijatelju — objašnjavao je Francuz. — Čak ni nitkov kakav je Ruffin ne pomišlja ni na kakvu nevolju.

Provukli su se ispod tamnih uskih prozora. Tulipe je pod jednim zastao.

— Ovdje je Ruffinova soba — rekao je.

— Možda opet ima košulju kraj sebe?

— Večeras sigurno nema. Uostalom, vidio sam ga. Sjedi zajedno s ostalima uz šank i ulijeva u sebe punč.

Rekavši to, Francuz je izvukao nož i počeo petljati oko prozora, upotrijebivši ga kao otpirač. Traperu se činilo da pravi užasnu buku, koja se, usprkos gromkom pjevanju, čuje u cijeloj tvrđavi. No Francuz je konačno otvorio prozor i mirno se ušuljao u sobu.

— Ostani vani! — rekao je McNott sinu.

Pošao je za Tulipeom. Mlado Stabo samo je kimnuo glavom. U sobi Francuz se nije libio upaliti svjetlo.

— Ništa... — rekao je McNott, pogledavši uokolo.

Tulipe nije rekao ništa. Već je stajao kraj kreveta, držeći u ruci zavežljaj.

— Bila je ispod strunjače! — zadovoljno se cerio.

Uto su se otvorila sobna vrata. Na pragu je zastao muškarac. Nije to bio Ruffin, nego jedan od njegovih ortaka. Zaprepašteno je pogledao dvojicu traperu.

McNott je prvi snašao. Zgrabio je stolac i zavitlao ga na došljaka. Neznana se od udarca srušio na pod. Tulipe je, iskoristivši trenutak iznenađenja, već iskočio kroz prozor, a McNott je pohitao za njim. Začuli su za sobom krik.

— Dodi! Trči! — povukao je McNott za sobom Mlado Stablo.

Potrčali su preko vojničkog vježbališta. S prednje strane zgrade, iz »Plains Inna«, počeli su se pojavljivati pijani gosti. Začula su se dva pucnja.

McNott se, dospjevši do ograde tvrđave, okrenuo, kleknuo i pucao prema veseloj, no sada zaprepaštenoj skupini ljudi, tek da ih zaplaši. Začudo, pogodio je nekoga. A tada se za njim, Mladim Stablom i Tulipeom osula prava paljba.

— Požuri, prijatelju! — doživao je McNotta Tulipe, koji je već bio izvan tvrđava, a do njega je već zastao i Mlado Stablo.

Kad su se, konačno, u cijeloj toj zbrci pojavili i vojni stražari, smjeli kradljivci već su bili dobro odmakli od tvrđave. U tmini, koju mjesec nije uspijeva razagnati, dospjeli su k rijeci i potrčali obalom.

Na vježbalištu tvrđave okupili su se valjda svi gosti i vojnici. Neki su vrištali, neki postavljali pitanja, neki objašnjavali, iako ni njima samima nije bilo sve jasno.

Ruffin je urlao na svoje ljude, zapovjedajući im da hitno dovedu konje. Skupina vojnika, već u sedlima, napustila je tvrđavu kroz zapadna vrata. Pojahali su, s puškama u rukama, k rijeci. No tamo je bilo sve tiho, izuzme li se, naravno, lomljenje santi leda i žubor rijeke koja se među njima morala probijati uskim tokom.

— Progone nas — primijetio je McNott.

— Zar si očekivao nešto drugo? — čudio se Tulipe.

— Ruffin je očito imao više prijatelja u tvrđavi nego što si ti mislio: vidim šestoricu jahača.

— Nisu to svi njegovi. Nekima je sigurno obećao novaca. A možda su pošli s njim i iz puke dosade.

Ležali su na brežuljku iznad Big Horna, a jahači o kojima su razgovarali bili su od njih udaljeni oko kilometar i pol. Zrak je bio izvanredno čist, pa se dobro vidjelo i na tu udaljenost. Cijeli je krajolik, osim toga, bio prekriven snijegom na kojem su se jahači isticali kao crne točke.

— Kao da imaju nekih poteškoća s konjima... — javio se Tulipe.

— Pa ipak su brži od nas — zabrinuto je odvratio McNott.

— Ti imaš mazgu Tulipe — obratio se Francuzu — a nas smo dvojica pješaci. Ne daj se zadržavati, prijatelju!

— Zar da vas ostavim u nevolji? — gotovo se uvrijedio Francuz. — Nisi valjda pomislio da bih takvo nešto učinio?

— A zašto ne? — mirno je upitao McNott.

Oslonivši se o dugu cijev svoje puške, traper je pogledao u Mlado Stablo i ustanovio da mu sin uopće ne izgleda umoran.

— S Ruffinom i njegovim ortacima — nastavio je — lakše ćemo izaći nakraj nego s Ponijima. Zašto da sada ugrozimo ono što smo već postigli? Ti pojaši naprijed i odnesi košulju Jakom Medvjedu. Mi ćemo, međutim, krenuti u suprotnom smjeru i navući Ruffina i ostale da pođu za nama. Dovoljno ćemo ih dugo zavaravati, uvjeravam te. Poznajemo ovaj kraj mnogo bolje od njih. A Jaki Medvjed će nam, čim mu donešeš košulju, pohitati u pomoć.

— Velik je to rizik, prijatelju — zabrinuo se Tulipe.

— Cijeli je život veliki rizik — odgovorio je McNott. — Obojica to dobro znamo. Zašto bismo Mlado Stablo i ja prošli ovu zemlju uzduž i poprijeko da smo se ičega bojali?

— Hoćeš li, sinko, pripaziti na svojega oca? — upitao je Francuz Mlado Stablo, grickajući krajeve brkova što su mu se nadvili nad usta. — Imaš, znaš, samo jednoga oca — nastavio je. — Poznajem ga mnogo dulje nego ti i uvjeravam te da je vrlo lakomislen?

— Neće nam se dogoditi ništa — ozbiljno je odgovorio mladić.

Francuz je na to šutke stisnuo McNottu desnicu, pogladio Mlado Stablo po glavi i uzjahao mazgu. Pojahavši, opipao je iza sebe dragocjeni zavežljaj, što ga

je bio privezao o sedlo — ratničku košulju Jakog Medvjeda.

— Mi ćemo na sjever — rekao je McNott sinu, kad im je Tulipe, ni jednom se ne okrenuvši, nestao s vidika.

— Neće nas uhvatiti, oče — samopouzđano je rekao Mlado Stablo.

XXIII

Tulipe nije štedio ni sebe ni svoju mazgu. Jahao je uz Yellowstone uzvodno ili, bolje rečeno, uz hladan sjeverozapadni vjetar.

Još prije nego što je dospio do sela Vrana, ugledao je jahače. U koloni su jahali po smrznutom snijegu, ogrnuti bizonskim kožama, premazani ratnim bojama.

— Jaki Medvjede! Gdje je Jaki Medvjed? — povikao je Francuz, zauzdavši mazgu.

Na čelu kolone jahao je jaki muškarac, starac, s bizonskom lubanjom o sedlu. Oholo pogledavši Tulipea, prezrivom mu je kretnjom pokazao prema kraju kolone. Tada je Tulipe ugledao poglavicu: jahao je kao običan ratnik, s ostalima, na začelju kolone koju je predvodio stari vrač.

— Jaki Medvjede! — doviknuo je Francuz poglavici, pojačavši k njemu. — Šalje me k tebi McNott, lovac na dabrove.

Na te riječi svi su se ratnici osvrnuli prema Jakom Medvjedu i Francuzu. Čak je i Stari Bik, na čelu kolone, zauzdao ponija. A Jaki je Medvjed gledao u traperu kao u duha, kao da mu govori o nečemu veoma

davnom, što se dogodilo u nekom drugom životu.

— Jesi li ti poglavica? — upitao je Francuz.

On je vidio Jakog Medvjeda samo jednom, ali to je bilo dosta davno, na nekom sastanku trapera.

— Poglavica je onaj koji pleme čuva od nesreće — potišteno je odgovorio Jaki Medvjed.

— Onda si ti poglavica — odgovorio je Tulipe. — Ti si se, koliko znam, založio za to da McNott pođe u potragu za plemenskom svetom ratničkom košuljom. I upravo ti je donosim!

— Što to trabunja taj blijedoliki pas? — povikao je bijesno Stari Bik s čela kolone.

— Zovi me kurirom ili lovцем! — okrenuo se u sedlu prema njemu Francuz. — Ali me nikada više, čuješ li, nemoj nazvati psom, pa makar iza tebe stajalo cijelo pleme!

Podigao je prema vraču cijev puške jednom rukom, a drugom je sa sedla odvezao zavežljaj s košuljom i dobacio ga Jakom Medvjedu.

Kolona se raspala. Ratnici su se sve više natiskivali oko Jakog Medvjeda, kako bi se uvjerali je li zaista dobio natrag svetu košulju.

Jaki je Medvjed najprije kriknuo, a zatim se, odjednom, samouvjereno uspravio. I lice mu se najednom sasvim izmijenilo: bio je to drugi čovjek, ne više potišten, prezren nesretnik, nego opet samopouzdan poglavica. Podigao je košulju, tako da su je svi mogli vidjeti.

— Rekao si da je pleme prokletost! — doviknuo je vraču. — Je li ovo znak prokletstva? Rekao si i to da se lovac na dabro ve neće nikada vratiti, da njegovo obećanje ne vrijedi ništa. Pogledaj ovamo koliko vrijedi obećanje mogega prijatelja!

Vrač nije ništa odgovorio. A poglavica se obratio ostalim ratnicima.

— Ja sam čuvar ove plemenske medicine, svete ratničke košulje! — vikao je. — Hoćete li me slijediti?

Ratnici su, ushićeni, digli paklenu graju, mašući lukovima i kopljima, uzvikujući bojne pokliče. Tulipe je, ispod oka, promatrao staroga vrača, čije se raspoloženje također znatno izmijenilo: taj čovjek zapao je iz pobjede u poraz, iz trijumfa u očaj. Odjednom je stari vrač okrenuo konja i odjahao od plemena i iz plemena, a da se ni jednom nije za sobom osvrnuo.

— Vratit će se sreća našem plemenu — i dalje se oduševljavao Jaki Medvjed. — Duhovi su nam opet skloni. Bilo je ispravno da sam vjerovao prijatelju. Vratit ćemo se u naše vigvame i sve će opet biti kao i prije.

— Trenutak, prijatelju! — prekinuo ga je Tulipe. — Prije nego što ovo počnete proslavljati, možda biste ipak mogli upitati što je s McNottom. On ti je, znaš, u priličnoj nevolji i upravo očekuje vašu pomoć. Progone ga Ruffin i njegova banda.

— Ruffin?! — začudio se Jaki Medvjed. — Pa košulju su nam ukrali Poniji!

— Duga ti je to priča, poglavi-

co — odgovorio je Tulipe. — Bolje će biti da ti je ispričam usput, a da što prije krenemo u pomoć McNottu. Naravno, ako nećeš da on i njegov sin životom plate povratak tvoje košulje.

— Bio sam nezahvalan — prekorio je poglavica sebe, a oči su mu se zasjale. — Znam ja što dugujem prijatelju. Povedi nas k njemu!

— To je prava riječ — mirno ga je pohvalio Francuz.

Pogledavši u košulju, ovlažio je jezikom usne.

— Dovraga! — promrmljao je samome sebi u bradu. — Da sam je prije tako izbliza vidio, i meni bi se od toga zamutilo u glavi.

XXIV

— Ne vide se više, oče — rekao je McNottu Mlado Stablo.

Gledao je prema istoku. Morao je dlanom zasjeniti oči, zbog jakog odblijeska sunca od bjeline hladnog skrutnutog snijega.

— Ruffina doista nema — odgovorio je McNott.

Njegov je glas zazvučao čudno, zabrinuto, pa se sin okrenuo prema njemu. I traper je dlanom zasjenio oči, ali je gledao na jugozapad. Odande je puhao vjetař. A u vjetru se osjećao dim. Mlado Stablo počeo je shvaćati.

— Indijanci — rekao je McNott kao da želi raspršiti sve mladićeve sumnje ili nedoumice. — Poniji još uvijek švrljaju uokolo.

— Koliko su udaljeni?

— Zapravo su nam već preblizu — rekao je McNott i zgrabio pušku. — Moramo se pokušati spustiti na Yellowstone prije nego što nas zamijete. Drugdje nemamo nikakvog pogodnog zaklona.

Traper je hrabro zakoraćio snijegom. Smrznuta površina snježnog pokrivača podnosila je težinu tijela, ali se Mladom Stablu činilo da po njoj odmiču brzinom puža. Jedan iza drugoga išli su na sjever.

Uskoro je vjetař za njima donio potmuli topot kopita: kad se mladić osvrnuo, ugledao je Ponije.

Kao da su izronili iz snijega!

Još trenutak prije toga sve je bilo nepregledna snijegom prekrivena ravan, a sada su njome žurno jahali jahači u bizonskim kožama, progoneći ih. Povremeno bi bljesnulo sunce na vršku kojega od indijanskih kopanja ili na metalnom dijelu pušaka kojima su progonitelji također bili naoružani.

— Trkom! — povikao je McNott.

Povukao je sina za sobom. Trčali su, sve dok se pred njima nije pojavila rijeka. Yellowstone nije, međutim, bio moćna struja kakvu su prije ostavili, nego je više podsjećao na uzak potočić, jer je rijeka bila okovana ledom. McNott je skočio s posljednje stijene iznad obale i kleknuo u njezin zaklon. Sin se poveo za njim, ali je pri doskoču pocijepao hlače od jelenske kože i ogrebao lijevu ruku. Uspravivši se, vidio je oca kako već proviruje iznad stijene i is-

paljuje prema Ponijima prvi metak.

Poniji su, bila su šestorica, napadali u širokoj fronti. Začuli su se njihovi ratni pokliči. Zaustavili su konje tik pred stjenovitom obalom, skrenuli ih niz obalu, kako bi sjahali na njezinu manje strmom dijelu. Uskoro su se vraćali prema zaklonu McNotta i Mladog Stabla. I oni su počeli pucati.

McNott je uzvratio pucnjavom, ali njegov metak nije pogodio. Poniji kao da su čekali na trenutak kada će traper morati puniti pušku. Navalili su poput oluje. Jedan se, s kopljem u desnici, duboko nagnuo iz sedla i potjerao ponija prema njima. Zamahnuo je kopljem na McNotta. Mlado Stablo je kriknuo, ali je ipak prisebno odapeo strijelu u jednog drugog napadača. A traper je uspio rukama zgrabiti napadačevo koplje te Indijanca oboriti s konja. Poletjevši u velikom luku, Indijanac je pao na sante na obali. Pridižući se, zateturao je, jer je ozlijedio nogu. Ipak je zgrabio tomahavk i krenuo prema McNottu, pokušavajući ga napasti odozdo. McNott je ponovno oborio istoga napadača, ovaj put pušcanim kundakom. Odmah se okrenuvši, zapucao je na druge napadače.

Ali su napadači odjednom stali uzmicati. Osvrnuvši se za prijašnjim napadačem s rijeke, McNott ga je ugledao kako, šepajući, izlazi na drugu obalu: preko santi je prešao na drugu obalu rijeke.

Nastala je tišina. Poniji su se

povukli. U daljini je traper vidio samo njihove konje. Provjerivši zalihe baruta, šćućurio se, zajedno sa sinom, u pouzdanom zaklonu. Tu, ispod stijene, bili su zaštićeni i od napadača i od hladnog vjetra, ali je hladnoća izbijala iz snijega i leda pod njima.

— Hoćemo li morati ovdje provesti noć? — upitao je Mlado Stablo.

— Kad se smrači, pokušat ćemo poći uzvodno — odgovorio je McNott.

Ponovno je pogledao za Ponijima, ali njih nije bilo. Nije mogao vjerovati vlastitim očima: Poniji su se zaista povukli. Bio je sumnjičav. Je li nešto previdio? Da nisu negdje blizu u kakvom zaklonu? Da im ne prilaze s neke druge strane? Pažljivo je pogledavao uokolo, ali nije otkrio ništa.

— Dodi! — pozvao je sina.

Mlado Stablo nije ništa pitao. Pošao je za ocem, koji je krenuo obalom, nastojeći se držati stijena koje su bile strmije. Poslije više od jednog kilometra McNott je zastao. Osluškiivali su: nikakvog zvuka, osim škripe santi leda i fijuka vjetra. Činilo se da su Poniji zaista nestali. No baš je to zabrinjavalo iskusnog trapera.

— Tu nešto nije u redu — primijetio je, obrativši se sinu. — Izgledi da nas se dočepaju nisu im bili dobri, ali ni osobito loši. Nisu imali razloga da odjednom odustanu. Osim ako nisu vidjeli ili saznali nešto što mi još ne znamo.

— Ako su zbog nečega odu-

stali, onda je to vjerojatno povoljno po nas — smatrao je mladić.

— Nisam baš siguran u to.

McNott bio je u nedoumici, ali ga je iskustvo iz života u divljini naučilo da se brzo prilagodi svakoj situaciji.

Već se smrkavalo kad su ponovno razabrali topot kopita s istoka.

— Vraćaju se! — uzviknuo je Mlado Stablo.

— Ne! — odgovorio je McNott, podižući pušku. — To su bijelci. Vjerovali smo da smo se otresli Ruffinove bande, ali to su oni.

Obalom Yellowstonea dolazilo je pet jahača. Ruffin je, dakle, jednoga bio izgubio. Jesu li Poniji nestali ugledavši bijelce? McNott nije u to vjerovao. Ruffin im je dobavljao oružje, a onda im ubio poglavicu. Progonili su ga. Da su znali da on dolazi, ostavili bi traperu i njegova sina, a pokušali se dočepati Ruffina. Poniji su se zacijelo povukli iz nekog drugog razloga. No McNott nije više imao vremena razmišljati o tome, jer je postalo jasno da Ruffin točno zna njegov položaj. Možda su Ruffin i njegovi ljudi promatrali McNottov okršaj s Ponijima iz sigurne udaljenosti, očekujući njegov ishod.

A sada su oni napali.

McNott je zapucao iz puške, a Mlado Stablo je odapeo prema pljačkašima nekoliko strijela.

Kad su pljačkaši potjerali konje prema stijeni, traperu je postalo jasno da ipak ne znaju sasvim točan položaj s kojega su

se on i sin branili. Povukao je sina u snijeg, a pljačkaši su prošli kraj stijene, ne ugledavši ih. Malo dalje ipak su okrenuli konje i pojahali natrag, očito odlučivši pažljivije pretražiti obalu.

Jedan je konj, zbog odrona zemljišta, pao na santu leda, te u izbezumljenosti zbacio i prignječio jahača. Životinja se uspravila, ali jahač nije. Čulo se samo njegovo ječanje.

Ostali jahači zauzdali su konje. McNott je čuo kako Ruffin na njih viče. A onda je začuo i svoje prezime.

— McNotte! — vikao je bandit. — Uхватit ćemo te i odrat ćemo ti kožu!

Kad su nad stijenom, iza koje je bio u zaklonu, zatutnjala kopita, McNott je odgurnuo sina u snijeg, podigao pušku i zapucao u široka prsa konja koji je skakao sa stijene. Životinja je, pogođena, pala.

— Indijanci! — začuo se istodobno paničan uzvik.

Začuo se topot kopita. Ovaj put sa zapada. Jahali su u širokoj frointi, izranjajući kao utvare.

— Poniji! — zabrinuo se Mlado Stablo.

— Ne, sine, ovaj put nisu Poniji! — s olakšanjem je primijetio iskusni traper, grleći ga.

Sada mu je bilo jasno zašto su se Poniji iznenada povukli. Zamijetili su da im se približava nadmoćan neprijatelj. Vjerojatno su imali neku predstražu koja im je to dojavila.

— To dolaze Vrane, sine! — objasnio je McNott Mladom Stablu.

Istoga trenutka ugledao je kako k njima hita jaki bradati muškarac u kaputu. Znao je da je to Tulipe. Vrane su, međutim, najprije pojurili za Ruffinom, kako bi uhvatili pljačkaše.

XXV

Ruffina su uhvatili živoga. Ostale njegove ljude pobili su u potjeri. Ruffin je svojim ljudima mogao samo pozavidjeti: bili su mrtvi, a njega su čekale užasne muke. Svezanog na konju, dovukli su ga u selo Vrana, a onda ga je nekoliko ratnika odnijelo na stijenu iznad sela i tamo su ga svezali. Žene iz sela svukle su Ruffina do gola, a ratnici su u međuvremenu pripremili lomaču. Ruffina su živoga spalili.

— Tako završe svi njemu slični! — primijetio je Tulipe, kad su konačno zamuknuli pljačkaševi užasni krici.

— Da — primijetio je McNott — samo što pljačkaši ne žele u to vjerovati.

Zatutnjali su bubnjevi, a nasred sela upaljena je velika vatra. Ratnici su zapjevali nekakvu jednoličnu pjesmu. Uz vatru se pojavio Jaki Medvjed: obučen u spašenu prekrasnu ratničku košulju.

Kretnjom ruke poglavica stišao poklike ratnika.

— Ležali smo u prašini — započeo je slikovit indijanski svečani govor. — Bili smo slijepi. Nismo više vjerovali u vlastite snage. Gotovo smo dpustili da budemo zavedeni. Ostali smo, međutim, jaki, a i nagrađeni smo. Vraćena nam je ukradena

svetinja, a krivce smo kaznili. Vratit će se sreća našem pleмену!

Stvarno je pravi poglavica! — odao je Jakom Medvjedu priznanje Tulipe, sjedeći s McNottom i Mladim Stablom pred jednim šatorom nedaleko od indijanskih žena.

U noćnom zraku već kao da se osjećao dašak bliskog proljeća. Vjetar s brda bio je blag, Yellowstone je bio nabujao, a sante su zaplovile nizvodno, ne zakrčujući više riječni tok.

— Takav je uvijek i bio — odgovorio je McNott na Francuzovu primjedbu o Jakom Medvjedu. — Pitam se, međutim, gdje li je ono staro spadalo, plemen-ski vrač?

— Misliš na starca s jastrebovim kljunom? — slegnuo je ramenima Tulipe. — Taj je zbri-sao u divljinu. Prešutno su ga prognali.

— Htio je zavladati plemenom. Da mu je to uspjelo — ozbiljno je dodao McNott — Poniji bi zacijelo uništili Vrane, a Ruffin bi se radovao svojoj najvećoj, no najlakšoj pobjedi.

— Ne zavaravaj se, prijatelju! — opomenuo ga je Tulipe. — Već negdje čekaju pripravnici drugi takvi lupeži. Uvijek će ih biti. Bojim se, napokon će takvi i pobijediti...

— Moramo se boriti protiv njih, sprečavati ih, obuzdavati — smatrao je McNott.

— Možemo se samo nadati da će barem nekoliko među njima biti dovoljno pametni da ne unište baš sve što se ovdje, na

Zapadu, stoljećima razvijalo i izgrađivalo.

— Ponekad se nadam... —
uzdahnuo je McNott. — No če-
šće mi se sve čini beznadnim...

Pogledao je u Mlado Stblo. On nije slušao razgovor dvojice bijelaca, nego se ushićeno bio zagledao u ono što se zbivalo oko indijanske vatre.

— Sve to više ne ovisi o nama, nego o njemu — mahnuo je Tulipe glavom prema McNottovu sinu. — Mlad je. Ima još i potrebne snage i potrebnih snova. Vremena se mijenjaju i mijenjati će se. Mi smo se previše potucali prerijom i šumama, a da bismo ih se još mogli prilagoditi. Znaš kako je u divljini: tko želi preživjeti, mora se prilagoditi okolici. Naravno, ako nije toliko jak da natjera druge da se prilagode njemu. Za nas je to bio zakon i to će i ostati.

— Čak ni ono najbolje u to novo doba neće biti ravno onom najgorem iz našega doba! — sjetno je uzdahnuo McNott.

— Gledaš na sve previše crno — stao ga je tješiti Francuz. —

Osvrni se uokolo: možeš već namirisati dašak proljeća. Uvijek postoji nekakav novi početak.

— Hoćemo li na ljeto opet u lov na bizone, oče? — odjednom je, prekinuvši sjetan razgovor staraca, upitao Mlado Stablo.

McNott se trgnuo iz tmurnih misli: njegov je sin pomišljao na novo sutra, na ljeto, na slijedeću godinu. Tulipe je bio u pravu: Mlado Stablo imao je još i nade i volje i snova. Znao je možda bolje nego starci da uvijek postoji novi početak. Kraj jednoga značio je početak drugoga. A ljudi su bili tu da traže svoje staze.

— Da — odgovorio je traper sinu. — Poći ćemo u novi lov na bizone.

Nasred sela Vrana ponovno su se oglasili bubnjevi. Poglavića Jaki Medvjed plesao je uz vatru u svetoj ratničkoj košulji.

Rijeka je ponovno moćno tekla, led se otapao, sante su kretale. Dolazilo je proljeće, budile su nove klice, nove nade.

John Gray

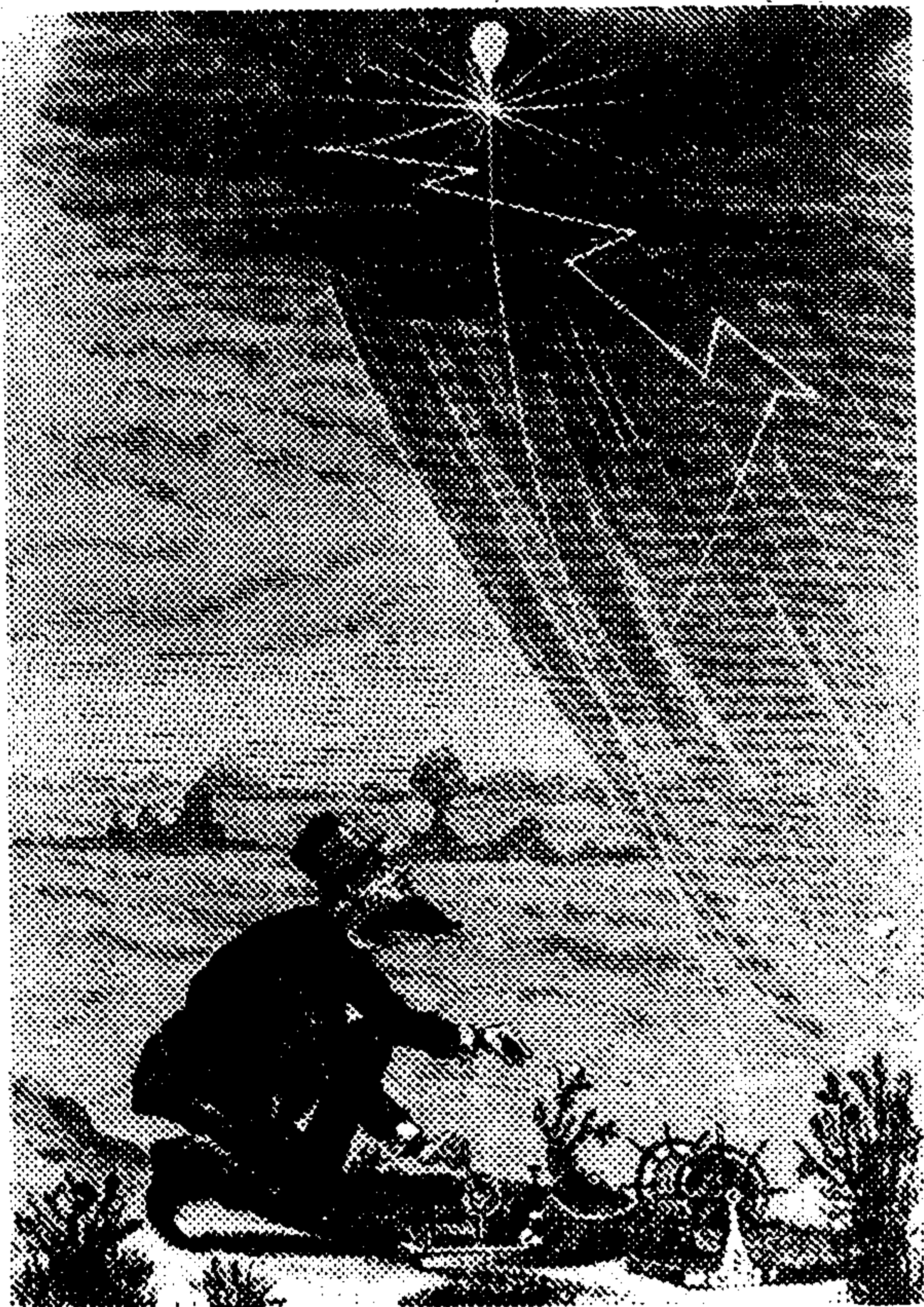
»Stvaraoci kiše«

Ovo je posebice zanimljiva priča o pionirskim vremenima, o kojima mnogi još nikada ništa nisu čuli. Među najneobičnije pojave toga doba u Americi ubrajaju se, bez sumnje, »stvaraoci kiše«. Ovo neobično zanimanje doživjelo je svoj procvat, jer je u prostranstvima američkog Zapada bilo mnogo izrazito pustinskih predjela. Ali i u tim područjima, gdje često nije raslo ni drvo ni grm, a samo jednom u godini palo malo kiše, ljudi su se željeli naseliti. Odavno su sebi razbijali glavu kako bi bilo moguće djelovati na klimu i kako bi se sušno područje moglo pretvoriti u plodnu njivu.

Stvaralaca kiše bilo je i prije. Indijanci su također imali vračeve koji su, navodno, mogli čarolijama dozvati kišu. Počela se, dakle, obrađivati prerija — željeni cilj nije bio postignut. Na-

kon američkog građanskog rata mnogi su tvrdili da su nakon velikih bitaka padale guste kiše. Na temelju toga započeli su se praviti pokusi na temelju eksplozija. Time je započelo vrijeme stvaralaca kiše.

Dne 5. kolovoza 1891. započeo je, po nalogu vlasti, Dyrenforth izvoditi niz pokusa u najsušnijem dijelu Teksasa. U zemlju je zabio neviđene količine eksploziva, a put neba je puštao velike papirnate zmajeve na kojima su visjeli naboji dinamita. Osim toga puštao je i balone punjene mješavinom kisika i vodika. Kad su se pojavili prvi oblaci, pokrenuo je eksploziju. Uslijedio je golemi vatromet. Oblaci su se nakon toga zaista otvorili i počela je padati kiša. Ali pri sličnim pokušajima u San Diegu i El Pasu nije imao uspjeha. Ipak je njegov primjer uzbudio duhove: cijela vojska šarlatana

»Tvorac kiše« na poslu: pušta balone punjene mješavinom plina i kad se pojave oblaci, elektricitetom izazvat će eksploziju

i čarobnjaka provlačila se sušnim predjelima Zapada i obećavala zlatna vremena farmerima Nebraske, Kolorada, Utaha, Dakote, Kansasa i Teksasa, koji su užasno patili zbog suše. Eksplozivom i dimnim pećima izvodili su najrazličitije pokuse, naravno na »strogo naučnoj osnovi«, a ako je tada zaista pala

kiša, legende o njima još su se više širile. Stvaraoci kiše puštali su u zrak balone s eksplozivom, zaklinjali se u magnetizirane zmajeve koji će, navodno, navući oluju, ispaljivali su kiselinu put neba, a radili su i s plinskim generatorima. No farmeri, iako su trošili novac, većinom nisu dobivali ni kapi kiše. Inače, stvaraoci kiše bili su veoma skupi i poslovno izvanredno sposobni. Jedan od njih, Frank Melbourne, osnovao je u Kansasu čak tri tvrtke, te namjeravao industrijski proizvoditi ki-

šu. Jedan od najuspješnijih stvaraoca kiše bio je Charles Mallory Hatfield. Čini se da je on zaista mogao izazvati kišu. Tokom petnaest godina svojih nastupa skoro nikada nije zabilježio neuspjeh. U siječnju 1916. izazvao je u San Diegu u Kaliforniji pravu poplavu kiše koja je preplavila cijeli grad.

Jesu li to bila zaista dostignuća ili samo dobro poznavanje meteorologije, teško je reći. No istinski spretni stvaraoci kiše izvodili su svoje pokuse samo onda kad su se prethodno uvjerali da će ionako pasti kiša, a sušna područja brižno su izbjegavali.

Iako su stvaraoci kiše, kojima je to bilo glavno zanimanje, zajedno sa svojim sumnjivim trikovima napokon iščeznuli, farmerima u suhim zapadnim područjima nevolje su i nadalje ostale. Sve do danas izvode se pokusi s umjetnim stvaranjem kiše.

Godine 1946. kemičari su razvili princip da iz aviona ispaljuju suhi led i jodne soli u polja oblaka – ali i taj pronalazak postaje djelotvoran samo onda ako je zaista riječ o kišnim oblacima. A to su znali već i stari stvaraoci kiše na Divljem zapadu.

U PRIPREMI:

Louis L'Amour
Pljačkaši

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 46.800 d, a za šest mjeseci 23.400 d. U cijenu je uračunat i pretplatnički popust. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa: NIŠPRO »Vjesnik«, Interna banka, Zagreb, broj 30101-833-2052 (00027 – LASO).

Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 33,00, ASCH 234,00, SFR 27,00, HFL 37,00, SKR 116,00, FF 109,00, US\$ 17,00 (avionom US\$ 20,20), C\$ 24,00 (avionom C\$ 28,30), Australia £ 12,00, (avionom £ 15,00).

Uplata na devizni račun 30101-620-16-25731-3252051 kod Udružene banke Hrvatske, Zagrebačka banka, Zagreb (za »Laso«, izdanje OOUR-a IRI).

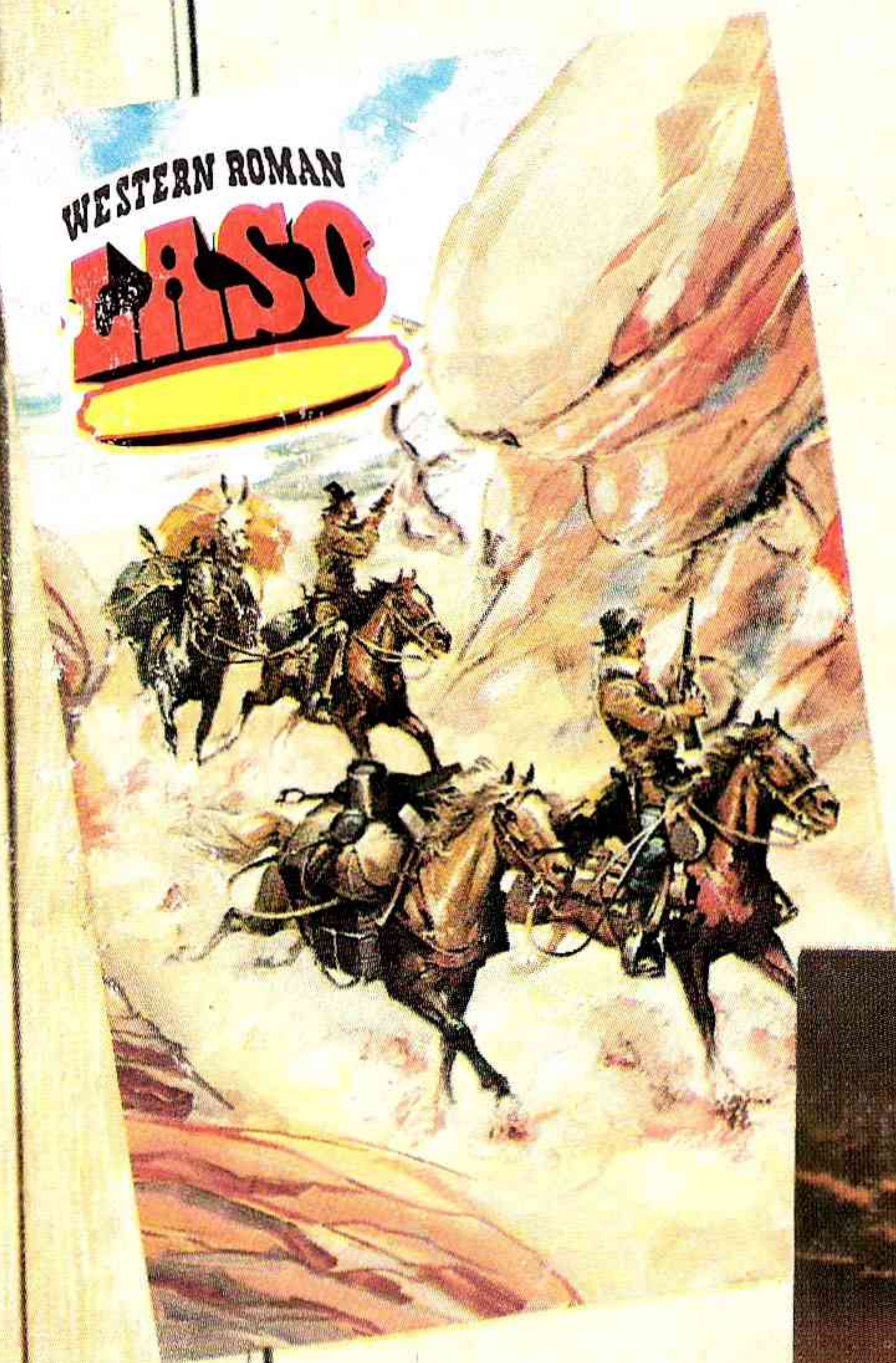
Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za marketing, Zagreb, trg bratstva i jedinstva 6.

Zadnja kolor stranica 75.000 d, c/b stranica 50.000 d.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

Rukopisi se ne vraćaju.

Ne propustite idući broj LASA
– najboljih western romana!

U S K O R O
SPECIJALNO IZDANJE
JESEN '88.

